

Forlæggerens hjertebarn

Poul Carit Andersen var en af efterkrigstidens mest succesfulde forlæggere. Hans forlag solgte tusindvis af krimier, moderne skønlitteratur, rejsebøger og antologier, men hans eget hjerte bankede varmest for den illustrerede bog. Derfor skabte han sin egen bogklub, Selskabet Bogvennerne.

AF HENRIK SEJERKILDE

FORLAGSVERDENEN ER EN SKØNSOM BLANDING af børs og katedral. Sådan sagde direktøren for Norsk Gyldendal, Harald Grieg, engang. En af efterkrigstidens mest succesfulde danske forlæggere gav det bedste bevis for sandheden i udsagnet. Poul Carit Andersen drev i godt 40 år eget forlag, hvor hans idérigdom fyldte hyldeerne hos læselystne danskere med krimier, moderne skønlitteratur, populære antologier og rejsebøger. Men i næsten lige så mange år fik hans personlige forkærlighed for illustrerede bøger afløb i Selskabet Bogvennerne.

Poul Carit Andersen satte bogklubben i søen for at give gode danske illustratører et sted at søge hen med deres talenter. Selskabet Bogvennerne satte den æstetiske værdi højere end bundlinjen, og det blev derfor aldrig nogen guldgrube for ophavsmanden, selv om Selskabet Bogvennerne havde 6.000 medlemmer, da interessen for bøgerne kulminerede i slutningen af 1960'erne. Da Selskabet Bogvennerne så dagens lys i foråret 1950, var dansk illustrationkunst inde i en god gænge. Både i aviser og i bøger blev tegnerne flittigt benyttet. Der var mange talenter og rift om opgaverne, og Selskabet Bogvennerne blev en af de muligheder, talenter-

ne havde for at komme ud til en bred kreds. Samtidig stod den danske bogverden ved begyndelsen til den periode, der i løbet af en menneskealder skulle forandre den totalt. I samme tidsrum, som Selskabet Bogvennerne eksisterede, forvandlede bogtrykkerkunsten sig fra håndværk til industri, og bøger blev i højere grad end nogensinde før hvermandseje, takket være billigbøger, bogklubber og almindelig pengeregighed.

Så historien om Selskabet Bogvennerne fortæller ikke kun om en bog- og billedglad forlægger og hans personlige projekt, men er også en væsentlig brik til historien om en periode, præget af fremgang og omvæltninger.

Fra diskenspringer til forlægger

Ophavsmanden til Selskabet Bogvennerne begyndte sit liv i bogens tjeneste bag en disk. Og det var ikke i en hvilken som helst forretning, Poul Carit Andersen blev udlært som boghandlermedhjælper. Levin & Munksgaard var i mellemkrigsårene en af de toneangivende boghandlere i Danmark med velassorteret boghandel, progressivt antikvariat – under ledelse af en ung Volmer Rosenkilde – og et videnskabeligt forlag, som forlagsboghandler Ejnar Munksgaard selv tog sig af med stor indsigt. Her mødte Poul Carit Andersen en række af tidens toneangivende personligheder i den litterære verden, og den nysgerrige elev sugede til sig. Efter at have ledet den danske afdeling i nogle år rejste han videre og var en overgang leder af J.H. Schultz' Boghandel. Her mødte han en af tidens mest populære illustratører: »Her var tegneren Sikker Hansen ved at lave sine store dyrebøger, og et af mine job var at hjælpe Sikker med at skubbe den lille grønne bil, han havde, i gang – den ville aldrig starte«, erindrede Poul Carit Andersen mange år senere.¹⁾

Hele tiden havde Poul Carit Andersen gang i sideløbende projekter. Han var flittigt skrivende redaktør af boghandlermedhjælpernes blad *Bogormen*, og i begyndelsen af 1930'erne blev mø-

det med Forsøgsscenen af afgørende betydning for hans senere virke. Her stiftede Poul Carit Andersen bekendtskab med to personer, der skulle blive nogle af hans bedste venner, Storm P. og Ebbe Sadolin. På Forsøgsscenen fik han også kontakt til kredsen bag det kommunistiske forlag Monde, hvor Poul Carit Andersen gav en hånd med i de følgende år. Da forlaget blev splittet ad i 1930'ernes ideologiske tvister, fortsatte han med at udsende et par bind i serien »Social Kunst« – blandt andet den første bog på dansk om den revolutionære mexicanske maler Diego Rivera. Og da han mødte den tyske digter Bertolt Brecht, som var flygtet til Danmark fra nazisterne, foranstaltede Poul Carit Andersen selv under navnet »Diderot-Bibliotek« udgivelsen af *Fru Carrars Geværer*, som Brecht ikke havde kunnet finde en dansk forlægger til. Det blev projekter, der ret kontant viste Poul Carit Andersen, at det kunne være en dyr fornøjelse at give sig af med at lave bøger, som afveg fra den brede smag. Men han gav ikke op, men begyndte forfra med en lille boghandel og antikvariat på Østerbro. Det var herfra, han i det første krigsår kunne fortælle omverdenen, at et nyt forlag havde set dagens lys.

Fra første færd var han ikke bange for at satse på noget nyt. Krigsårene bød på debut til bl.a. Palle Lauring og Halfdan Rasmussen, og allerede etablerede forfattere som Jens August Schade og Soya valgte også at udsende bøger hos den nyetablerede forlægger. Soyas veludviklede sans for bidsk satire sendte i øvrigt Poul Carit Andersen 30 dage i Vestre Fængsel, efter at nogle danskere havde forklaret den tyske besættelsesmagt, hvad den spidspennede Soya egentlig ville fortælle i bogen *En gæst*.

Forlagets gennembrud kom i 1942. Poul Carit Andersen satse hårdt på en bog, som ellers var blevet afvist af otte andre forlag: En stor portrætbog om Storm P. i anledning af tegnerens 60-årsdag.

»Forsalget var ikke lovende, men bogen fik så fine anmeldelser, at den blev udsolgt samme dag, den udkom, og ved den middag, der blev holdt for Storm P. og redaktionen af fødselsdags-

bogen, fik jeg god tid til at snakke med de tegnere, jeg gennem årene havde været i kontakt med på forskellig måde – f. eks. når jeg skubbede biler – og fik aftaler om samarbejde«, fortalte Poul Carit Andersen til Torben Smistrup i en erindringsartikel mange år senere.

Det gav ikke alene forlaget et stort skub fremad, men nærrede også ideen om at lave en bogklub for dem, der havde samme forkærlighed for illustrerede bøger som Poul Carit Andersen. For selv om Carit Andersens Forlag udsendte bøger som *Unge Kunstners Forårsbog* og den eksklusive mappe *Grafik og Lyrisk*, var det ikke den slags udgivelser, der fik Carit Andersens Forlag til at vokse.

I begyndelsen af 1950'erne – før Gyldendal blev vakt til ny dåd – var Carit Andersens Forlag vokset til at være Danmarks tredje største, målt på omsætning og i antallet af udgivelser. Største sælgerter var Georges Simenons og Agatha Christies kriminalromaner, men Omnibus-bøgernes serie af alsidige antologier og rækken af rejsebøger, der pirkede til danskernes øgede mulighed for at komme ud over landets grænser, blev gedigne succeser fra forlaget på Vesterbrogade.

Mens forlaget havde 25 ansatte i sine bedste år, var Selskabet Bogvennerne i bogstaveligste forstand forlæggerens personlige projekt. Poul Carit Andersen var meget nøjeregnende med, at forlag og bogklub blev holdt adskilt. Selskabets »kontor« var hans eget hjemme i privaten, hvorfra al korrespondance til den voksende skare af medlemmer blev ordnet, bogpakker pakket og afsendt. Han havde ikke anden hjælp end den håndsækning, den øvrige familie kunne give.

Familien bestod af hustruen Ellinor, der som ung tegner var kommet til Poul Carit Andersen for at afsætte ideer til bogudgivelser. Forlæggeren havde imidlertid fattet en mere personlig interesse for hende, og de blev gift – hvorefter hun i de følgende år deltog aktivt i forlaget, blandt andet som redaktør af en række ungpigebøger i Omnibus-serien. Desuden virkede hun som illustratør af nogle af Selskabet Bogvennernes senere udgivelser. Også

Ellinor Carit Andersen var i sandhed medhjælpende hustru i forlagshuset. Hun hjalp med at ordne forsendelserne af de tusindvis af bogpakker, hun redigerede adskillige bøger – og bidrog også med eksempler på sin egentlige metier som tegner. Her i Mette Franchetis *Italiensk by*, hvor hun i øvrigt også stod for den typografiske tilrettelægning.

Ib Spang Olsens tidligste H.C. Andersen-opgave, *Stormen flytter Skilt*, trykt hos J.H. Schultz i Henry Thejls' regeringstid som teknisk direktør.

forsvandt hun i mørket.

Bag os kom et klip-klap over gulvet. Hvem kunne gå på denne mærkværdige trippende måde? Et får. Det stillede sig foran os og brægede. Gennem kirkedøren kunne jeg se en stor hund på gårdspladsen; også den betragtede os.

81

Stormen flytter Skilt

EVENTYR

af H. C. Andersen

ILLUSTRERET AF IB SPANG OLSEN

SELSKABET
BOGVENNERNE

sønnen Ole hjalp til og blev inficeret af bogens verden og blev uddannet boghandler. Hos Munksgaard, naturligvis ...

Et selskab fødes

Ejerskabet af forlaget var delt mellem Carit Andersen med 49 pct. og den store grafiske virksomhed F.E. Bording med 51 pct. af aktierne. Det betød, at hensynet til et fornuftigt afkast hele tiden åndede Poul Carit Andersen i nakken, og selv om han helt fra begyndelsen havde givet unge kunstnere som Sven Havsteen-Mikkelsen, Frede Christoffersen og Ib Spang Olsen illustrationsopgaver, fandt han alligevel, at en selvstændig bogklub for ligesindede yndere af gode bøger var en fornuftig løsning.

»Illustrerede bøger er ikke de bedste salgsvare, og da vi på forlaget ikke havde den store salgssucces med vore illustrerede bøger, og det var min store interesse, fik jeg den tanke, at man kunne udsende dem til specielt interesserede, og på den måde holde liv i den illustrerede bog, der altså ikke var til at sælge på almindelig vis«, forklarede Poul Carit Andersen i 1965 om bevæggrundene til at stifte Selskabet Bogvennerne i 1950 sammen med bogsamleren og redaktøren Tage la Cour og lærer og oversætter Orla Lundbo.²⁾

Så i marts 1950 dukkede en lille 12-siders pjece op og gjorde for første gang omverdenen opmærksom på, at noget nyt var under opsejling. I den hed det bl.a.: »En lille kreds af interesserede har villet være med til at opmuntre vore dygtige grafikere og bogkunstnere og har dannet Selskabet Bogvennerne, hvis formål er at udsende smukke og lødige publikationer med illustrationer af vor tids danske kunstnere«. Opfordringen til at træde ind i selskabet, »som vil muliggøre udsendelsen af bibliofile bøger og småskrifter, der ellers ikke ville fremkomme«, var underskrevet af en perlerække af tidens toneangivende bogfolk, som alle rakte selskabet en hjælpende hånd ved dets fødsel. Bogtrykkerne Aksel Danielsen, Simon Gullander og Henry Thejls, rigsbibliotekar Svend Dahl,

bogbinder Henrik Park, redaktør Walter Schwartz, tegneren Arne Ungermand og tilrettelæggeren Viggo Naae var blandt de navne, der skulle borge for kvaliteten og overbevise bogsamlerne om, at det ville være pengene værd at melde sig under selskabets faner.

Og Poul Carit Andersen var ikke ude på at lave en forening for de få. I modsætning til en anden af tidens klubber, Scripta*, hvor kun 125 kunne blive medlem, var der ikke tænkt på nogen begrænsning af medlemstallet i Selskabet Bogvennerne. Jo flere, jo bedre – og gang på gang blev det understreget, at flere medlemmer ville gøre det muligt at udsende endnu flere og bedre bøger. Bøgerne var heller ikke uoverstigeligt dyre: Det første år kostede det 30 kr. at modtage de fem bøger, der dannede den første bøgerække – det var 25 kr. mindre end prisen i boghandlen, hvor bøgerne også kunne erhverves.

Medlemmerne af Selskabet Bogvennerne betalte et årligt beløb, for hvilket de modtog årets bøgerække. Antallet af bøger varierede år for år, men ud over den faste bogpakke kunne medlemmerne også erhverve yderligere bøger. Det kunne være bøger fra Carit Andersens Forlag eller restoplæg af bøger med bibliofilt tilsnit, som forlæggeren havde opkøbt. Og i årenes løb dukkede af og til også restoplæg af tidligere bøgerækker op som ekstratilbud, som nytilkomne medlemmer kunne supplere samlingen med.

Alle udgivelser i Selskabet Bogvennernes første mange år blev også udsendt som forlagsbøger hos Carit Andersens Forlag, ofte blot med et andet omslag og ændret forlagsangivelse. Når der var sikret en vis afsætning af titlerne på forhånd gennem Selskabet Bogvennerne, kunne Poul Carit Andersen drage fordel af de to grene af sin virksomhed.

To bogvenner

Ganske vist stod Poul Carit Andersen alene i spidsen for Selskabet Bogvennerne. Men han var omgivet af venner. Først og fremmest Tage la Cour og Orla Lundbo. De to var litterære sparringspart-

Selskabet Bogvennerne

PALLE
LAURING
200
AFORIS
MER

Carit Andersens Forlag

De fleste titler blev udsendt både i Selskabet Bogvennerne og under Carit Andersens Forlags mærke. Ofte var det kun omslaget, der var forskelligt – som Palle Laurings 200 *aforismer*, hvor Ebbe Sadolin tegnede titlen til Bogvennernes udgave, mens forlagsomslaget var typografisk.

nerne for forlæggeren. Tage la Cour var en helt central skikkelse i den danske bogverden i efterkrigsårene. Han var udlært inden for hotelfaget. Faderen ejede Hotel Christiansminde i Svendborg. Her var Tage la Cour inspektør i 1935 og blev siden ejer af hotellet i 1958. Inden da havde han haft Hørsholm Hotel i nogle år, men dedikerede i øvrigt sit liv til bøgerne. Allerede i 1938 skrev han sin første bog, der tog udgangspunkt i hans store interesse for fugle, og i disse år skabte han en af de mest omfattende samlinger af ornitologiske bøger, men siden skiftede hans interesse til først H.C. Andersen og siden kriminalromaner. Tage la Cours samling af kriminalromaner blev regnet blandt en af verdens fineste – skabt relativt billigt på et tidspunkt, hvor genren ikke blev regnet for noget af de »fine« bogsamlere. Også her kombinerede han sin samlersinteresse med formidling. Som redaktør af talrige antologier om bl.a. kriminallitteratur og science fiction blev han hyppigt benyttet af Poul Carit Andersen.

Tage la Cour kom allerede i slutningen af 1940'erne med i kredsen omkring Grafisk Cirkel, hvor han blev en form for selvbestaltet litterær konsulent. Han fulgte da også med Viggo Naae og Henry Thejls, da de i 1948 søsatte Scripta*, hvor Tage la Cour også fik ansvaret for at udvælge de tekster, der skulle omsættes til bogkunst. Således er mange af elementerne i den danske bogverden i den periode vævet umærkeligt sammen i hinandens historie.

Det var givetvis også Tage la Cours idé, at Grafisk Cirkel skulle stå som udgiver af tidsskriftet *Philobiblon* i 1949 efter N.C. Roms Forlag og Forlaget Forum. Abonnenterne af det bibliofile tidsskrift kunne derefter modtage Viggo Naaes ambitiøse tidsskrift *Fra A til Z* sammen med *Philobiblon* – i et forsøg på at få flere læsere af begge. Ligesom Poul Carit Andersen havde måttet sande med sine illustrerede bøger, var der heller ikke stor interesse for tidsskrifter om bogsamlere, typografi og reklamekunst.

Tage la Cour bidrog også flittigt til Bogvennernes udgivelser. Dels med essays om bibliofile emner, som *Varia* (1951), ... med venlig hilsen fra *Ellely Queen*. 3 causerier om dedikationer i *detektivfortællinger* (1958) og *Unikum* fra 1971, dels med antologier som *Mord til jul* (1952), *Mord i*

Før og efter: Preben Zahles
originaltegning til et udvalg
af danske kriminalnoveller
Literære mord – og det
endelige resultat.

gaslys (1953), *Den stjålne Shakespeare og andre mysterier i biblioteket* (1955) og *Bogen fortæller* (1971). Sammen med Otto Gelsted skrev han bogen om den fynske kunstner *Johannes Larsen. Tegninger og grafik*, som Selskabet Bogvennerne udsendte i 1963.

Ved siden af la Cour optrådte Orla Lundbo som Selskabet Bogvennernes tredje, faste støtte. Han var lærer og siden skoleinspektør på Kirsebærhavens Skole i Valby, men ved siden af lærergerningen stærkt optaget af den litterære verden. Det var hans indgående kendskab til ny litteratur, der skabte kontakten mellem Poul Carit Andersen og Palle Lauring, der i midten af 1940'erne var lærer på samme skole som Lundbo. Både for Carit Andersens Forlag og Selskabet Bogvennerne fungerede Orla Lundbo som litterær konsulent og oversætter og var – som Tage la Cour – redaktør på en af forlagets populære serier af antologier: Omnibus-bøgerne. Ofte var det Lundbo, der forfattede et efterskrift eller en indledning, hvor han kunne øse af sin viden om tidens litteratur. Han bidrog også flittigt til *Tidsskrift for Bogvenner* og overtog i 1947 redaktionen af det kortlivede litterære magasin *Cavalcade* efter Ole Storm.

Selskabet Bogvennerne fik relativt hurtigt vind i sejlene. Tilbuddet om lodig litteratur i æstetisk indpakning fandt klangbund hos et alsidigt publikum. I medlemslisten er der en overvægt af lærere, læger, ingeniører og fagfolk fra bogens verden, men studerende, kontorassistenter – og en enkelt sadelmager – taler sit tydelige sprog om, at interessen for bøger voksede og spredte sig ud over sociale skel. Og bogklubben var en oplagt mulighed for at skaffe sig kvalitetsbøger i en tid, hvor tilgængeligheden ikke var så stor. Selskabet Bogvennerne var faktisk en af Danmarks første bogklubber. Uden for boghandlerne blev bøger fortrinsvist distribueret ved kolportage, og i 1950'erne fik Fremads Folkebibliotek for eksempel ganske stor gennemslagskraft ved hjælp af salg på arbejdspladserne. Først i 1966 kom Gyldendals Bogklub på banen med tilbuddet om lodig litteratur i abonnementsform. Kort derefter fulgte Jørgen Lademann med sin populære bogklub Union, der i de følgende år sprøjtede bøger ud over Danmark i pakke-

form. Men det er en anden historie. Tilbage til Selskabet Bogvennerne og Poul Carit Andersen.

Selskabet Bogvennernes litterære bagland: Tage la Cour (til venstre) og Orla Lundbo, som assisterede Poul Carit Andersen med oversættelser, udvalg, forord og efterskrifter. Orla Lundbo havde fulgt Carit Andersen siden den spæde start i en kælder på Østerbrogade, mens Tage la Cour for alvor blev involveret ved stiftelsen af Selskabet Bogvennerne. Forinden havde han bl.a. været litterær konsulent for Forlaget Forum og N.C. Roms Forlag, der udsendte det bibliofile tidsskrift *Philobiblon*, der ses på bordet til venstre.

Forsøg og forslag

Han havde hele tiden hovedet fuld af nye ideer og var aldrig bange for at forsøge sig med noget nyt. I 1955 forsøgte Poul Carit Andersen at udvide succesen fra Selskabet Bogvennerne med Den litterære Bogklub, der udsendte »Den nye Karatserie« med nyere kvalitetslitteratur af bl.a. Jules Romains, Thomas Mann, William Faulkner og John Steinbeck. Medlemmerne af klubben fik også *Tidsskrift for Bogvenner*, og Selskabet Bogvennerne bakkede op med at udsende Sven Møller Kristensens gennemgang af ny amerikansk litteratur til medlemmerne. Men den litterære bogklub fængede ikke og gik i sig selv igen.

Og forsøget på at skabe en kreds af grafisk interesserede bogvenner endte lige så brat i 1965, da Poul Carit Andersen udsendte Edgar Allan Poes *The Raven* som en mappe med 20 originalraderinger af den unge kunstner Bo Bonfils. Mappen blev trykt i Amsterdam i 225 eksemplarer og tilbudt medlemmerne af Selskabet Bogvennerne for 350 kr. Men interessen for den vildtvoksende, moderne grafik var beskedent, og det blev ved dette ene forsøg, trods rosede ord fra Leo Estvad i *Berlingske Aftenavis*: »Alle artistiske eksperimenter med bogen er kærkomne i vor efterhånden så typografisk veltrimmede og ikke alt for opfindsomme tid. Vi kommer til at høre mere om illustratoren Bo Bonfils«. Det fik Estvad ret i. Bonfils illustrerede og tilrettelagde i 1968 grækeren Antonis Samarakis' *Fejltagelsen* for Selskabet Bogvennerne, men ellers blev Bonfils bedre kendt som industriel designer.

Poul Carit Andersen var særdeles bevidst om vigtigheden af at informere sine medlemmer om, hvad der rørte sig, og hvad de kunne vente sig. Det skete i første række gennem det veludførte medlemsblad *Tidsskrift for Bogvenner*, der udkom fra 1956 til 1965. Det indeholdt korte, gennemillustrerede artikler om illustratorene, essays af forfattere som Aage Dons, Frank Jæger og Jacob Paludan, der beskrev deres »møde med bogen«. Der var små, litterære konkurrencer og en fortløbende liste over medlemmerne, så det var muligt at følge med i, hvem der også var kommet med i selskabet.

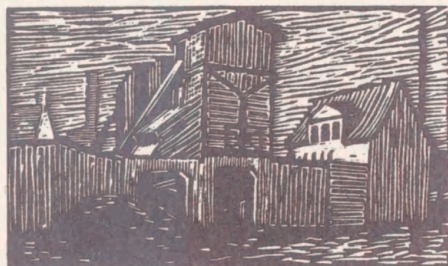
Thomas Mann Tonio Kröger

Forord af Jacob Paludan

Træsnit af Anton Jacobsen

SELSKABET BOGVENNERNE

tidsskrift for
bogvenner

UDGIVET AF SELSKABET BOGVENNERNE

Indholdsfortegnelse:

Gunnar Gunnarsson:
Fra boghylden.

Mit møde med bogen.
13. Ole Juul.

En ny dansk bogkøstener:
Erling Olsson.

Charles Lamb:
Tanker om bøger og læsning.

Tege le Carr:
«Very Good Copy».

En bogens er død.
Christian Christensen.

Medlemsliste 16.

Tale digte og deres forfattere.
Ny bogtrykning.

Anton Jacobsen er navnet på en af Danmarks mest stilfærdige illustratører. Som mangeårig ansat ved DSB i Skjern gjorde han ikke væsen af sig, men familien Gullander i hjembyen trak ham frem i rampe-lyset, første gang med Thomas Manns *Tonio Kröger*. Siden har Anton Jacobsens stemningsfulde, uprætentøse træsnit været anvendt i adskillige privattryk og julehilsner fra Gullanders officin.

Poul Carit Andersen kendte værdien af at informere medlemmerne grundigt, ligesom hans svenske kolleger gjorde det med *Bokvännen*. Tidsskrift for *Bogvenner* ledsagede bogpakkerne i omtrent ti år af selskabets levetid fra 1956.

Tidsskriftet bød desuden på artikler fra bogsamlere, der fortalte om deres interesseområder, som f.eks. tegneren Erik Stockmarr, der redegjorde for sin interesse for cirkuslitteratur. Af mere aktuelle temaer blev de danske bogvenner holdt ajour med den ophedede debat i Sverige, da Magnus von Platen i slutningen af 1950'erne dristede sig til at anfægte værdien af illustrerede bøger.

Der blev uddelt tegnerpriser til bl.a. Mads Stage, Sikker Hansen, Johannes Larsen, Povl Christensen, Ib Andersen, Lars Bo, Jane Muus, Leo Estvad, Alex Secher, Ib Spang Olsen, Palle Nielsen og Mogens Zieler. Som oftest tilfaldt prisen en af de tegnere, der havde gjort sig bemærket i årets bogpakke, og de blev behørigt hædret og præsenteret i tidsskriftet.

Poul Carit Andersens brede kontaktflade kom også til udtryk, når selskabet udnævnte æresmedlemmer. Det første var dronning Ingrid – der i øvrigt var Selskabet Bogvennernes medlem nummer 1 – og derefter fulgte en række personligheder fra bogens verden, bl.a. Chicago-bibliotekaren J. Chr. Bay, direktør for Den Kgl. Porcelainsfabrik Chr. Christensen, bogtrykker C. Volmer Nordlunde, polyhistoren Aage Marcus og lederen af selskabets svenske søsterklub Thure Nyman.

Der blev udloddet ekstrapremier til medlemmerne og gættet litterære quizzes. Og medlemmerne blev spurgt til råds om, hvem de kunne tænke sig at se som illustratører til bestemte værker, samtidig med at Poul Carit Andersen kunne bebude indkøb af nye illustrationer fra tegnere til kommende udgivelser. Det var dog langt fra i alle tilfælde, at de indkøbte illustrationer endte i en trykt bog. Og i andre tilfælde kunne der gå lang tid, inden en bog blev til virkelighed. Således meddelte Poul Carit Andersen i 1956 i *Tidsskrift for Bogvenner*, at han havde købt Lars Bos raderinger til Gogols *Kappen*. Den blev imidlertid først udsendt i bogform på dansk i 1979 – som en af selskabets sidste bøger.

Poul Carit Andersen klippede gennem alle årene som forlægger notitser, omtaler, interviews og andet ud af aviser og tidsskrifter, gemte dem sirligt i kuverter – til senere brug, hvis inspirationen til at finde på nye udgivelser en dag skulle svigte. Efter sigten-

omgivelser, snarere som deres børn, der altid var henvist til at lege og stå deres kolbøtter i jord og støv. Atter var det mig, der tog initiativet til et fælles an forlægning – den tidens, det gjorde jeg klart – af vor tur. – Siden jeg var barn, sagde jeg til ham, ja, jeg ved ikke, hvordan jeg skal forklare det! Men jeg har nu altid følt en særlig fortrolighed, når jeg var i et tvivl. – Vilkårlig? Jeg kan ikke sige det samme for mit vedkommende. Men det skal ikke forhindre os i at gå derind og se og læt om. Vi gik hen til indgangen. Den var smykket med quirlender, en mængde kulerte lamper og flag i alle farver. Som et skib på nationale festdage. Han kom mig i forkøbet og betalte billetterne. – Nej, her nu her i skamlet jeg på ham. Du betalte også sidst, da vi fik kaffe og appelsinvand. Det var vi ganske vist blevet enige om, men glem ikke, at det var mig, der gav efter. Men med billetterne har går det for vidt!

Først forestog vi en anerkendelse af området. Vi lod os oplyse af mængden. Selv om det var søndag og almindelig arbejdsdag, var der så mange mennesker, at man skulle tro, det var søndag. Vi lod os altså føre rundt med strømmen og fik de første indtryk af stedet. Der var næsten intet i dette liv, jeg tror, jeg har sagt det før. Der var noget både for store og for små. Der var et dukke-teater, og et minilod karte gennem hele området læst med pædagogiske samtlige del græstene. Der var to små ponyer, der

med stor alvor gik op i deres arbejde: at promenerer omkring med småfolk på ryggen. Der var en mængde spilleautomater, hvor man kunne sine småbørn og vandt eller tabte, som regel det sidste. Og så var der også i Det mystiske hus, hvor der lod til at stå de frygteligste ting, hvis man så skulle denne efter de udspringende ansigter. Heller ikke salen med de mange deformationer sælge mængde. Og der var skydelse i lange rækker... Det var her vor deltagelse i for- og slutningen begynder. Ved et sådant skydeskud. Målet var en lille mand, til tommer høj, der hele tiden kom spændende forke med et sarkastisk smil på læberne. Han havde imidlertid en sådan fart på, at det var vanskeligt at ramme ham. Han prøvede først, men det blev en sæt forbi. Så overtog jeg våbenet. Jeg sigtede på smilet, dette ironiske smil, som den lille mand havde på sine læber. Jeg ramte ham i første skud! Og alle de mange klokke begynder at ringe for at annoncere resultatet af min færdighed. Og jeg tog med stibhed smud min søppe: denne meget smukke dukke.

Derpå steg vi på det lille tog og kørte turen rundt med det. Den anden, som hele tiden skyggede os, fulgte efter til fods blandt de mange andre, som gik ved siden af toget. Det var ikke vanskeligt at følge med, for det lille tog kørte meget langsomt. Jeg havde ikke set ham længe, og jeg var begyndt at spørge mig selv, om han stadig var i nærheden, eller om han mon havde tabt os af synet. Det var temmelig farligt med de mange mennesker, som var stillet sammen her i livet. Siden som vi blev ført af sted i alle retninger, kunne vi så

let som ingenting forvandre for ham. Jeg må tilføje, at jeg ikke på nogen måde kunne tænke mig at være ene om at passe på manden fra Sportscaféensmidt i denne vinne. Jeg var allerede temmelig træt efter de mange timers rejse, den lange tur rundt i byens gader, opholdet på stranden og boldspillers arbejdssted. Det var til stor beundring for mig, at den anden hele tiden fulgte efter os som en politihund. Man kunne være i dette tvivl i betragtning, men alligevel stadig stående på noget nyt og overraskende. Det var dog begrænset, hvor længe vi kunne blive. Men jeg blev hele tiden ved med at forlange vort ophold. Jeg var blevet draget med af hele atmosfæren, de mange nyt, de mange hundrede glade gæsters spontane udfoldelse, det pulserende liv, de mange små udbrud, latteren, maden, barnene, etc. Jeg tænkte på vor mand, at han ville blive varmt ydmyg og op. Vi gik også hen og så på dukkesteatret. Det havde et virkelig godt program, ja, jeg lo så meget, at jeg efter blev gribet af denne amatør i maven. Da jeg lige som krummede mig lidt sammen, lagde han mærke til det og spurgte, om der var noget i vejen med mig, og jeg følte mig ukraftig. Jeg sagde nej, jeg havde det skam ordentligt, det skyldtes kun den meget latter. Jeg forstod ham ikke om smerten i maven, for jeg tænkte, at hvis han vidste, at jeg af og til blev gribet af denne smerte, ville han måske føle sig stærkere fristet til at gøre et flugforsøg. Og hvis der var noget, jeg ikke brød mig om, så var det, at noget sådan skete netop her på dette

Tegneren Bo Bonfils afsluttede rækken af grækeren Antonis Samarakis' bøger for Carit Andersen. *Fejltagelsen* har tegneren selv illustreret og tilrettelagt – temmelig originalt. Skriften er Univers.

Stort set hvert eneste år uddelte Selskabet Bogvennerne en tegnerpris. Ofte gik den til en kunstner, der havde gjort sig særligt bemærket i det forløbne års udgivelser. Det synlige bevis på æren var en Viking-blyant i overstørrelse, som dén Ebbe Sadolin her får overrakt af Poul Carit Andersen (tv.) og Tage la Cour.

de blev aldrig en eneste af kuverterne taget til hjælp. Der sprang hele tiden nye initiativer fra hans pande – eller også henvendte forfatterne sig selv til ham med et manuskript. Og i virkeligheden var Poul Carit Andersen en stålsat natur, der nok vidste, i hvilken retning han ville med sine bøger. Men han var også boghandler-medhjælperen med forståelse for, at kunderne skulle høres. Så derfor havde henvendelserne nærmest karakter af små, personlige meddelelser, der gav modtagerne en klar fornemmelse af, at de

blev taget alvorligt – og at forlæggeren på sin side lå vandret for at præstere det bedste af det bedste. Det kom tydeligst til udtryk i de mange stencilerede *nyhedsbreve*, der ledsagede bogpakkerne. De berettede om stort og småt fra forlæggerens verden, om veloverståede ferier, travlhed i ekspeditionen og om de mange henvendelser fra medlemmerne. Samt naturligvis om de kommende udgivelser, hvor langt de var, hos bogtrykkeren, illustratoren var snart klar, osv. Et eksempel på den karakteriske tone, brevene er affattet i, stammer fra september 1971:

Dronning Ingrid var ikke alene medlem nummer 1 af Selskabet Bogvennerne. Hun blev også klubbens første æresmedlem. Her hilser hun på Poul Carit Andersen i forbindelse med den svenske udstilling på Frederiksberg Rådhus i 1957, bl.a. overvåget af borgmester Aksel Møller.

Kære bogven. Så er vi ved at forberede udsendelsen af årets bogrække, der nok vil blive den fornemste, vi endnu har udsendt. De tre bøger, bogrækken omfatter, er i maskinerne hos tre bogtrykere: Philip i København, Gullander i Skjern og Poul Kristensen i Herning. Det har også været den vanskeligste bogrække at fremstille, da de alle tre har krævet ekstra arbejde. Den store bog om Ib Andersen er blevet større, end vi havde beregnet, og da den er fyldt med illustrationer – mange i farver – tager det tid at fremstille bogen, men til gengæld bliver den også en fryd for øjet. Den trekantede hat trykkes med Palle Skippers originale træstokke, og det er også et arbejde, der tager tid, når det skal gøres rigtigt. Og Gullander vil have perfekt arbejde. Også denne bog er stor og smuk. Endelig har Poul Kristensen H.C. Branner: Digteren og pigen i trykmaskinerne, og også her kæles der for opgaven.

Jo, der blev også kælet for medlemmerne, forstås ...

Nummereret eller ej

Et særkende for mange af bøgerne fra Selskabet Bogvennerne – og i øvrigt også fra Carit Andersens Forlag – er, at der ikke er angivet et udgivelsesår. Poul Carit Andersen vægrede sig ved en alt for nøjagtig datering af udgivelserne – ved at undlade et årstal fik bøgerne længere levetid, var hans filosofi. I nogle af bøgerne fra de tidlige år er det dog muligt at finde frem til en ret nøjagtig angivelse af udgivelsestidspunktet. Hvis der for eksempel står 554/56, indikerer det, at bogen er udsendt i maj 1954. Et andet særpræg, der har relevans for bøgerne fra Selskabet Bogvennerne, er nummereringen. Værdien af nummererede bøger har til alle tider været til debat. Det er et bibliofilt raffinement, der kan være med til at øge bevidstheden om en bogs værdi. Men hvor mange eksemplarer kan man nummerere, før den værdi forsvinder? Den første række af Selskabet Bogvennernes udgivelser var trykt i 650 ek-

semplarer – og nummereret i hånden. Med anden række blev oplaget sat op til 999, tredje til femte række blev trykt i 1.200 eksemplarer og sjette til syvende række i 1.500 eksemplarer for at kunne følge med efterspørgslen i den hastigt voksende klub.

Allerede fra anden række var klubben gået over til at maskinstemple nummereringen. Tidlig praksis omkring de nummererede eksemplarer var, at en given publikation fik medlemmets nummer, således at medlem nr. 356 altid fik tilsendt publikationer, hvori der var stemplet nummer 356. Til sidst droppede man at nummerere bøgerne. På det tidspunkt var antallet af medlemmer i Selskabet Bogvennerne over 4.000 og nummereringen overflødig. At tillægge en bog, der for eksempel er nummer 1.969 ud af 3.000, nogen bibliofil værdi ud fra nummereringen alene er nærmest latterligt.

En af selskabets udgivelser, den bibliofile novelle *Tre gange syv*, skrevet af Tage la Cour under pseudonymet Donald McGuire, understreger netop det groteske i mange bogsamleres jagt på nummererede bøger. Novellens engelske bogsamler interesserer sig lidenskabeligt for bøger med det særkende, at de er nummereret med tallet syv. Til sidst mangler han kun en enkelt bog med det forjættede tal for at have en komplet samling. Han leder og leder, finder til sidst eksemplar nummer 1, tegner en forbryderisk tværstreg over ettallet, så det bliver til et syvtal. Kort tid efter får han naturligvis tilbudt det sande nummer syv, køber også dette eksemplar – hvorefter der dukker endnu et op! Behøver vi at sige, at det eksemplar, forfatteren til denne artikel har stående i sin reol, har nummer – syv?! (Eller at de alle har det nummer?!).

Bøgerne – nogle højdepunkter

Selskabet Bogvennernes første år – fra juli 1950 til juni 1951 – bød på fem titler. Heraf var de to udgivet i samarbejde med den mere eksklusive bogklub Scripta*, som havde sine bøger i kommission hos Carit Andersens Forlag. De to bøger var *Ørnevisen* med tegnning

ØRNEVISEN

Folkeviser
FRA DET SEKSTENDE AARHUNDREDE

ILLUSTRERET AF
POVL CHRISTENSEN

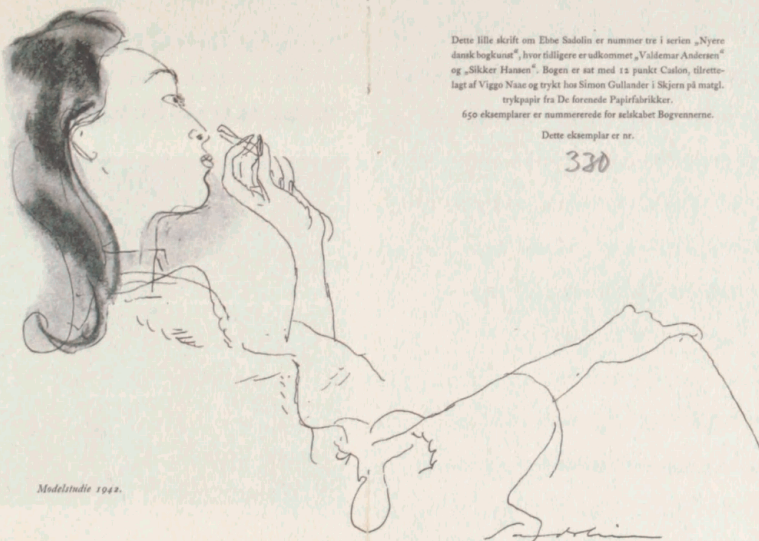
SCRIPTA*

Selskabet Bogvennerne
KØBENHAVN

Ørnevisen. Folkeviser fra det sekstende Aarhundrede. Illustreret af Povl Christensen. Udgivet som nytårshilsen af Scripta* og som Selskabet Bogvennernes første udgivelse.

Det var Poul Carit Andersen selv, der forfattede en fortættet biografi om tegneren Ebbe Sadolin. Udgivet i Selskabet Bogvennernes første år var det angivet som tredje bind i serien »Nyere dansk bogkunst« – hvor de to tidligere om Sikker Hansen og Valdemar Andersen dog lå et tiår tilbage. Viggo Naae tilrettelagde bogen med vanlig sans for at fange stil og stemning i emnet.

Et opslag fra det første af fire bind sælsomme fortællinger af Edgar Allen Poe, *Den sorte kat og andre hemmelighedsfulde fortællinger.* Povl Christensen illustrerede.

Modelstudie 1922.

Dette lille skrift om Ebste Sadolin er nummer tre i serien „Nyere dansk bogkunst“, hvor tidligere er udkommet „Valdemar Andersen“ og „Silkefjellen“. Bogen er sat med 12 punkt Caslon, tilrettelagt af Viggo Næse og trykt hos Simons Gullanders i Skjern på matgl. trykpapir fra De Forenede Papirfabrikker.

650 eksemplarer er nummererede for selvkøbet Bogvernerne.

Dette eksemplar er nr.

330

i en rigt broderet, sort Dragt af Silkefjell, der var slynget skodesløst om hans Krop som en spansk Kappe. Hans Hoved var overdaadigt smykket med sorte Strudsfejer som dem, Ligvognhestene bærer. De vippede op og ned, naar han nikkede med en Floj og skælnsk Mine. I sin høje Haand holdt han en stor Laarknogle, der stammede fra et menneskeligt Lig. Han lod til lige at have slaaet en af sine Bordfæller med den i Hovedet for at faa ham til at synges.

Lige overfor ham og med Ryggen til Døren sad en Dame af ingenlunde mindre usædvanligt Udseende. Hun var lige saa høj som den bekvæmte Herre og havde ingen Ret til at klage over, at han var saa unaturlig mager, thi hun var nemlig selv i det sidste Stadium af Vattersot, og hendes Krop lignede nærmest det Fad med Oktoberøl, der stod med den ævreste Bond slaaet ud lige ved Siden af hende i et Hjørne af Rummet. Hendes Ansigt var rødt, rundt og fedt. Den samme Ejendommelighed eller maaske rettere Mangsel paa Ejendommelighed, som prægede den Mand, jeg lige har skildret, udmærkede ogsaa hendes Mine — det vil sige, at et eneste Trek i hele hendes Aasyn gjorde sig bemærket ved at være særligt karakteristisk. Den skarpsynede Tarpaulin lagde da ogsaa Mærke til, at det samme kunde siges om hver eneste Deltager i dette Selskab. Hver enkelt af dem lod til at have et Monopol paa kun at have en Ejendommelighed i deres Fysiognomi. Hvad den omtalte Dame angaar, var det Munden. Den begyndte ved det høje Øre og løb som en forfærdelig Flængs helt over til det venstre, saa at de korte Øreløkker, hun bar, bestandigt svuppede ind i Aabningen. Hun gjorde sig imidlertid enhver tænkelig Umage for at holde Munden lukket og se værdig ud. Hendes Paaklædning bestod af en frisk stivet og strøget Ligdragt, der naaede helt op til hendes Hage, hvor der var anbragt en krollet Halskrave af Kammerdrag.

Til højre for hende var der anbragt en ganske lille, ung Dame,

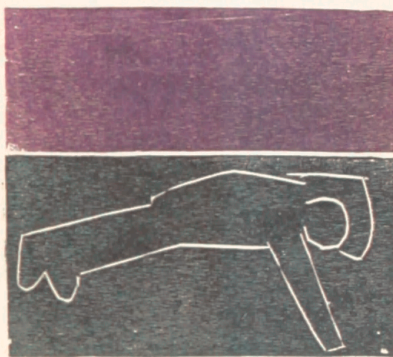
Bogens brødtekst er sat med den kedelige Fridericus, men resten af bogen er et festfyrværkeri, der lever op til titlen *Med mange kulørte lygter*, dels på grund af Frede Christoffersens enkle, udtryksfulde træsnit, dels på grund af Viggo Naaes særprægede omslag.

Linjerne er usædvanligt lange i Børge Christensens djærve tilrettelægning af *Fransk visit i Belgisk Congo*. Men det passer godt til Alex Sechers lidt firskårne, sorte illustrationer og giver bogen et stateligt udtryk.

Digte af Nils Ferlin

Oversat af Sigfred Pedersen

Træsnit af Frede Christoffersen

SELSKABET BOGVENNERNE

Med mange kulørte lygter

Han stod distrahende stille.

den vindhærgede hyttes værdinde samtidig har smag for pipetobak, så er her et hæftigt plaskud til at bryde op og fortsætte rejnen. For, som Salomons senere betror os: Det bliver sværere og sværere at kontakte Congos fjorten millioner indbyggere.

Kørevjen gennem Kivus skove er en ariadnetråd, vi klammer os til endnu mere efter et sindsoprivende syn af en rødmalet landrovers styrt i afgrunden. Europæere duer ikke til at køre bil, var Salomons kommentar, og da vi nogle minutter senere når hen til ulykkesstedet, standser han op. Nede mellem grå klippestykker og grønne vækster er det let at få øje på den havareerede bil, den lyser op som en luerrød blomst mellem vegetationerne. Et par villige indfødte er allerede på vej ned i dybet og befrier to hvide mænd ud af ruinerne, og under stort bevær får de dem lagt op på rabatten og rejst et interimistisk telt over de dræbte. Her var intet mere at gøre udover at rapportere i den første by, vi nåede.

62

Vi nærmer os de små menneskers og de store dyrs domener, hvort junglens vækster er botaniske seværdigheder og udfolder sig særdeles voldsomt i en vegetationstæthed på grænsen af det usåndynlige. Fra stammen til stamme hænger lianer som idelle klatretøve i et spændende system af maaker og løkker, labyrinter af søge snore, som vertikali, horisontali og diagonali danner et næsten usigendeligt net i regnskovens abstrakte verden. Her er bundløse grøderigt af evige forvædningsprocesser, og overalt ligger en kompakt masse af grønt i alle nuancer.

Ud af vildniset kommer der en lille gråskægget mand, en pygme med levende plirrende øjne. Han har kobberlige omkring anklær og håndled, et lændeklæde er fæstet om hans runde mave med en tynd snor, og han har en læredpose hængende på venstre skulder og en stav i hånden. Han er en af Kivukovens legendariske indvånere, en ubevæbnet vandringmand i fredeligt ærinde. Tilmed er han selskabeligt anlagt og invilliger i at stå model, netop så længe det vil tage at fæstne hans dekorative person på papiret. Men han fatter så afgjort ikke denne nye og bevrerlige form for fotografiering. Den sympatiske skovtrold står næsten distraherende stille, og hans tålmodighed kulminerer først, idet han flytter legemvægten over på det andet ben, som ville han sige: Nå, jeg må videre. Som det er skik og brug, bliver han honoreret med tobak og kolonifranc, og han erklærer sig tilfreds med en gemytlig plirren med øjnene og forsvinder derpå ind i kratet.

Den forstøvede byggeform i landbyen Remangaba.

63

ger af Povl Christensen og Villads Christensens *Søren Kierkegaards syn på bogen*. Begge bøger var tilrettelagt af Viggo Naae, som i de kommande år formgav en god håndfuld af udgivelserne fra Selskabet Bogvernerne. Desuden fik de første medlemmer Gustav Wiedes *Pastor Sørensen og Co*, illustreret af Ib Spang Olsen, der også havde tilrettelagt sammen med F.E. Bordings faste formgiver Børge Christensen. Tegneren Ebbe Sadolin var involveret i de to sidste bøger, dels som illustratør af Colettes *I Paris* og som hovedperson i en lille biografi, som vennen Poul Carit Andersen skrev om den myreflittige tegner.

Det var en god begyndelse. Og i den følgende række tog selskabet hul på udgivelsen af Edgar Allan Poes sælsomme fortællinger, der blev en stor succes for Poul Carit Andersen. I alt fire statelige bind blev det til op gennem 1950'erne, hvoraf det sidste, *Arthur Gordon Pym's Hændelser*, af Forening for Boghaandværk blev udvalgt blandt Årets bøger i 1958. I begrundelsen for udvælgelsen skrev dr. phil. Erik Dal bl.a.:

Formatet er stort, større end godt er til lænestolslæsning og egentlig også større end nødvendigt for illustrationerne. Men der er noget så velgørende naturligt over disse ikke just naturlige historiers velplacerede og veludformede sider, at man ikke kan lade være med at synes om dette rundhændede kvalitetsarbejde, derunder dets pompøse omslag og titel.

Endnu engang var det Povl Christensen, der illustrerede – ikke ligefrem hans bedste indsats, men alligevel solgte bøgerne godt. Tilrettelægger var Børge Christensen. Som Dal skriver, er Poe-bøgerne udmærkede eksempler på tilrettelæggerens karakteristiske enkle, djærve stil, hvor selve typografien er den eneste staffage.

Bogpakkerne indeholdt dog også andet end store værker. Andreas Vindings *Den blå hund i Bombardilla* blev orkestreret smukt af Viggo Naae med Axel Nygaards kongeniale vignetter til den frankofile danske journalists essays. Naae designede også et uforglemmeligt, asymmetrisk omslag til *Med mange kulørte hytter*, en samling af svenske Nils Ferlins digte, hvortil Frede Christoffersen leverede

nogle af sine bedste træsnit. Også fra bogvennernes anden sæson stammer Palle Laurings essaysamling *Bøgernes liv* i Naaes tilrettelægning, hvor skriften Goudy for første gang herhjemme blev anvendt til et bogarbejde.

I 1953 mødte medlemmerne grafikerer Palle Nielsen, der var stærkt på vej mod at skabe sine motiver af undergang og ulykke, i hans sidste opgave som klassisk illustratør i Tage la Cour udvalg af kriminalnoveller, *Mord i gaslys*. Senere samme år søsatte Poul Carit Andersen serien »Essays om Bøger«, der som de eneste var forbeholdt medlemmerne af bogklubben. De nydelige små, håndsatte bøger kom kun i Selskabet Bogvennernes regi – og var givetvis med til at skærpe interessen yderligere.

I 1955 blev et udvalg af H.C. Andersens eventyr, smukt illustreret af Arne Ungermann, til gengæld udsendt som både forlags- og bogklubbog i anledning af digterens 150-årsdag.

I 1958 blev det store nummer professor Steen Eiler Rasmussens nye udgave af hans *Billedbog fra en Kinarejse*, som bogen hed, da den udkom første gang som nytårspublikation fra Bianco Luno i 1935. Nu var titlen *Rejse i Kina*, men stadig fremstillet hos det hæderkronede trykkeri under den typografikyndige forfatters opsyn. Den blev også udvalgt blandt Årets bedste bøger og blev bl.a. betegnet som »en særdeles indtagende bog, hvis mange fortræffelige egenskaber i høj grad tiltrækker sig opmærksomhed«.

Selskabet Bogvennernes ti-års fødselsdag i 1960 blev markeret med udsendelsen af tegneren og forfatteren Alex Sechers *Fransk visit i Belgisk Congo* – en statelig bog, der i ord og billeder skildrer et stykke Afrika på kanten mellem koloni og usikker fremtid. Tilrettelægningen var – som det oftest var tilfældet med bøger trykt hos F.E. Bording – lagt i hænderne på Børge Christensen, og han satte konventionerne for, hvor lange satslinjer bør være af hensyn til læseligheden, på spil. Godt 90 bogstaver pr. linje – og meget små margener – skabte en anderledes og smuk bog, hvor typografien hjalp med til at holde sammen på bogens mange illustrationer.

Opskriften blev benyttet igen, da Alex Secher i 1963 udsendte *Æ Haw*, den skrivende tegners rejseberetning fra mere hjemlige

Friskt foraarsskud

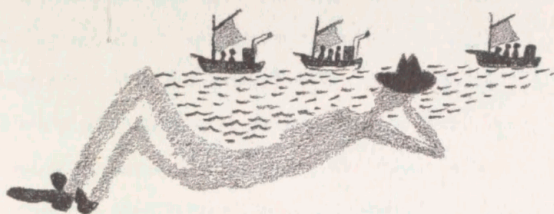
Se, duggen ligger paa græsset.
Se, havet blinker bag næsset.
Se, solen løfter sin fakkel.
Er det ikke et Guds mirakel?

Se, lammet er hvidt som en pude.
Paa fjorden sejler en skude.
Hør vindene tude og tude.
De tuder i masten derude.

De mørkeblaa bølger bruser.
De er som aabnede sluser.
Skyerne suser og suser.
Mærk, hvor luften beruser.

Den grønne flaske med øllet.
Med halen dasker føllet.
Og soen er fyldt med grise.
Jeg staar og synger en vise.

52

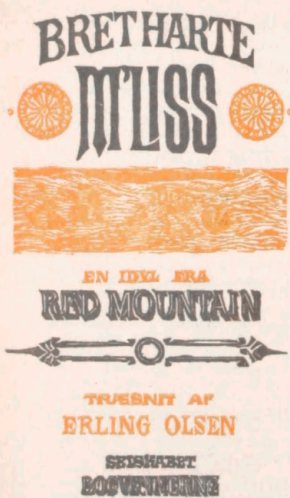
Vaarbrud ved havet

Havet løsnes fra kysten. Havmaagerne svinger.
Hør hvor langs med den rillede kyst ismasserne skruer.
Tusind blodigler vaagner. Rummet udvides.
— Frit sejler skyernes blokke i flydende blaa.

Havgaasen hvæser. Alting skriger,
fødslerens smerte river i fiskernes koner.
Vellyst blander sin vælde i arbejdets lyst —
graa koner bøder igen paa det flængede garn.

Blæsten raser i klokken — det røde fyr.
Hør braadsøerne suger sig atter fra kysten,
sejlet smældet i luften — og sorte fiskere
blander sig atter med havet og tømmer det ud.

53

Schadebogen blev lagt helt i tegneren Mogens Zieler's hænder. Han havde et særligt håndslag for bogtilrettelægning, hvor han ikke var bleg for at tegne typerne selv. Her er det dog hans elskede Caslon, der akkompagnerer illustration og den lyse digters ord.

Trykt på filterpapir blev *M'Liss* en af de mere særprægede udgivelser fra Selskabet Bogvennerne, hvor Erling Olsen havde en af sine gode opgaver — der da også blev hædret ved at blive udvalgt blandt Årets bedste bøger i Danmark.

31

himmelstrøg. Sechers kraftige og udpræget sorte streg passede smukt sammen med den begrænsede mængde tekst og skabte et storladent værk om skumsprøjt, Skarreklit og skagboer.

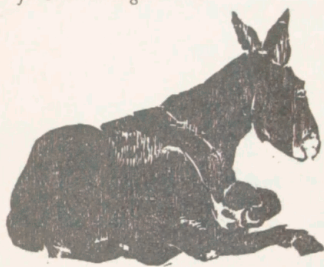
I 1963 udsendte Selskabet Bogvennerne også en bog, *Schadebogen*, i anledning af digteren Jens August Schades 60-års fødselsdag. Tilrettelæggelsen var overladt til tegneren Mogens Zieler, der også havde et betydeligt talent for at skabe bøger. Trykt hos Henry Thejls blev bogen næsten i lige så høj grad Zielers som Schades. De to kunstnere havde historien til fælles, idet det netop var Zieler, der illustrerede Schades første digte, der blev udsendt hos en anden bogentreprenør, Cai M. Woel, i 1925. Og kombinationen af Schades bramfrie, erotiske sprog og Zielers fabulerende dyr og frodige piger skabte en smuk helhed, som naturligt fandt nåde for Komitéen, der udvalgte Årets bedste bøger: »Med den store grad af Caslon er der skabt en kraftig, varieret typografi, der ikke savner charme«, lød begrundelsen for valget med lidt tilbageholdt åndedrag.

Samme år blev Turgénevs *Tjertopkhanous endeligt* også udvalgt. Teksten er en fortælling fra *En jægers dagbog*, som Tage la Cour sammen med Viggo Naae og Mads Stage havde udsendt nogle år før. De forsøgte at gentage succesen med Thoreaus *Livet i skovene*, som blev Stages gennembrud et tiår før. Men selv om Turgénev-bogen er en af de smukkeste fra Stages hånd, blev den ikke nogen succes: »Da vi i 1959 indlod os på en virkelig stor opgave, nemlig en nyoversat, uforkortet udgave af Ivan Turgénevs *En jægers dagbog* med mere end hundrede tegninger af Mads Stage, havnede vi i en grøft så dyb, at kun Poul Carit Andersens rundelige økonomiske tilskud kunne hjælpe os op«, erindrede Tage la Cour mange år efter i mindebogen om Viggo Naae fra 1979.

Tjertopkhanous endeligt blev illustreret med originallitografier af Palle Pio. Illustratørernes gyldne år begyndte så småt at rinde ud, og Poul Carit Andersen blev flere gange bebrejdet, at han benyttede sig af den samme, gamle garde af tegnere, med Johannes Larsen som alderspræsident og uden at lukke nye talenter ind. Det afviste forlæggeren dog helt – og pegede blandt andet på Palle Pio

den trekantede hat

en skælmeroman af *Pedro Antonio de Alarcón*
oversat af *Karen Nyrop Christensen*
illustreret med 42 træsnit af *Palle Skipper*
for *Selskabet Bogvennerne*

Palle Skipper stod selv for såvel træsnit som tilrettelægning af Pedro Antonio de Alarcóns skælmeroman *Den trekantede hat*. Træsnittene kan ikke betegnes som vellykkede, og romanen er næppe heller uddødelig. Men Palle Skipper udførte omslag og titelblad på en smuk og anderledes ukonventionel facon.

Ebbe Sadolin rejste rundt og tegnede til de populære rejsebøger fra Carit Andersens Forlag. Hans pen var ikke alene letflydende, når det gjaldt illustrationer, men også selve teksten, hvor Sadolin var en indsigtfuld og informativ ledsager. Her er han rejst i poeten Goethes fodspor og er nået til Venedig i det første bind af *Italiensk Rejse*, trykt i offset hos Bording.

blevet stukket i kobber, at vennerne meget let kan danne sig et andet-
ligt billede deraf.

Efter at have spist skyndte jeg mig først med at sikre mig et behø-
ndryk og kastede mig uden ledsager, kun mærkende mig himmelhjer-
nerne, ind i byens labyrint, som, skønt så fuldkommen gennemskåret af
kanaler, store og små, igen hænger sammen ved hjælp af små og store
broer. Det heles suævre sammenhæng tænk man ikke på uden at
have set det. Sædvanligvis kan man male gaden bredde med udstrakte
arme, enten helt eller næsten, i de suævreste gyder stader man allerede på
med albuerne, når man stemmer huderne i siden; der findes vel her-
der, også her og der en lille plads, men gennemsnitligt kan alt kaldes
for suævre.

Jeg fandt let den Store Kanal og hovedbroen Rialto; den består af en
eneste bue af hvilet marmor. Heroppefra og ned mod vandet er der en
stor udsigt: kanalen overset med skibe, som hidfører alt, hvad man
har brug for fra fastlandet, og som her hovedsagelig lægger til og los-
ser; imellem vrimler det med gondoler. Lær i dag, hvor det er Mi-
chaels-fest, så det vidunderlig levende ud; dog for at give et nogen-
lunde klart indtryk heraf, må jeg gribe lidt tilbage.

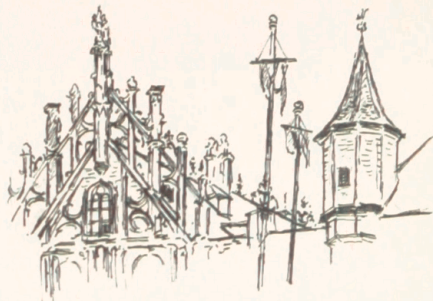
De to hoveddele af Venedig, som den Store Kanal adskiller, forbindes
ene og alene ved Rialtobroen, dog er det også sægt for anden kommu-
nikation, hvilken går for sig i flere både på bestemte overfartsteder.
Nu tog det sig i dag meget godt ud, da de velkendte, dog med et søt
slør bedækkede, kvinder lod sig sætte over, mange på én gang, for at
komme til den fejrede æreengels kirke. Jeg fortood broen og begav mig
hens til et sådant overfartsted for at betragte de udsigtige nøjere. Jeg
fandt herunder meget smukke ansigter og skikkelser.

Efter at jeg var blevet tæst, satte jeg mig i en gondol, lod de suævre
gyder bage mig og sejlede for at forberede mig på det modsatte skænpil
gennem den nordlige del af den Store Kanal rundt om den hellige Kla-
rens Ø, ind i lagunerne af Giudecca kanal, til den mod Markuspladsen
og var nu på én gang en medbringer over det adriatiske hav, hvilket

Toget har søgtet farten, der arbejdes paa sporet, nu kører vi ganske langsomt, og man kan mærke doften fra det grønne. I klippeseggen er udsigten en lille stiche, der skærmer over en middelmådig med barant paa armen . . . her midt ude paa linien, langt fra en by! En gudstøder ved klippens fod. Kan nogle få bemærke det i forbilfarten. Var det ikke . . . man rejkker sig ud ad vinduet? Men bjergene dækker de to skikkelser. Man saa hovedets højning, den søgtmodige gestus. Hvis man en anden gang kommer forbi . . . det var en støj klippe, og der hang røgler af den over røglen.

Paa jorden las nogle dræber af den røde valmøse.

Gennem øjets linse

At drive om et fremmed land og sætte sine indtryk i en bog er en vovelig sag. Forfatteren vil altid mangle det indre spejlskum, det sjæters spejl, hvori landets egne bære fremmer deres arv og tilhørsforhold. De er af stammen, og alt, hvad den fremmede siger, er søgt tilnærmebevist, nogle karakteristika, som han fandt paa sin vej.

30

31

En anden rejsende tegner, som også kunne skrive sine iagttagelser, var Leo Estvad. I *Katedraler og mineland* rejser han Belgien rundt og beskriver det mærkværdige lands små og store højdepunkter og finurligheder.

Bordings tilrettelægger, Palle Christoffersen, udnyttede også hele opslaget til titlen på Herman Stillings *Historien om to sprællemænd og en kagedame* og fik Caslon til at sprælle med. Bogen blev trykt hos Gullander i april 1966.

Historien om to sprælle mænd og en kagedame

Tekst og linoleumsnit
af Herman Stilling

SELSKABET BOGVENNERNE

som en af de nye, sammen med Herman Stilling, Erling Olsen, Erik Hagens og Lars Bo. Netop eksildanskeren Lars Bo fandt mere end noget andet sted sin danske base hos Carit Andersen. Allerede i 1950'erne havde han illustreret mordantologi og Montaignes *Essais*. I 1960 var det billeder fra hjembyen Paris, der var opgaven i *Paris. Brevkort fra Frankrig* og den lille bibliofile novelle *Tre gange syv*. Lars Bo var også en af de kunstnere, der tog sin tørn med at illustrere den græske forfatter Antonis Samarakis' bøger, der udkom på Selskabet Bogvennerne op gennem 1960'erne. Han tog sig af *Nødbremser*, mens andre bind blev overladt til Jane Muus, Bo Bonfils og Erling Olsen, som også fik chancen hos Selskabet Bogvennerne. Han var en af de kunstnere, der bankede på hos Carit Andersen for at vise sine mapper. Den søgende kunstner, der både havde været i fotograflære, arbejdet med keramik, reklametegning og arbejdet på et byplankontor, kastede sig ud i to bind Samarakis, *Jeg nægter* og *Opfindelsen*. Desuden nåede han at illustrere Herman Melvilles *Encantadas* og den amerikanske forfatter Bret Hartes *M'Liss*, inden han forsvandt fra rampelyset igen. En anden kunstner, der fik et kort liv hos Selskabet Bogvennerne, var Palle Skipper, der illustrerede et bind noveller af Gustave Flaubert og *Den trekantede hat*, en roman af Pedro Antonio de Alarcón i 1971 – en bog, der nok mest huskes for sit særprægede og vellykkede titelblad.

Nej, det var nu engang de hæderkronede navne, der bar Selskabet Bogvennerne. I første række Ebbe Sadolin, hvis lette, lyriske pen blev brugt til alt fra rejsebøger til erindringer – og kan man tale om en genkendelighed, en stil i Selskabet Bogvennernes udgivelser, er det i høj grad hans streg, der springer i øjnene. Han var med på vennen Poul Carit Andersens projekt fra begyndelsen til enden. Og der er ingen tvivl om, at den alsidige tegner lagde alen til sin popularitet gennem de mange bøger, der udgik fra Carit Andersens forlag og bogklub.

Fra håndsats til offset

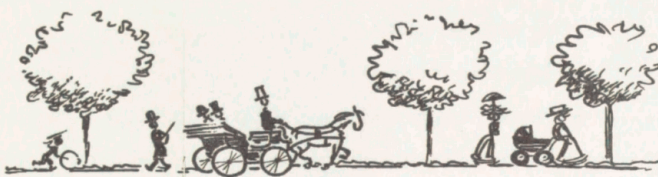
Tilknytningen til F.E. Bording placerede mange trykopgaver i den store grafiske virksomhed, hvor først Børge Christensen og siden Palle Christoffersen var de skabende hænder. Men Poul Carit Andersen benyttede sig af flere forskellige trykkerier. En lang række af såvel store som små bøger fra Selskabet Bogvennerne er gennem årene trykt hos Gullander i Skjern. Det gælder bl.a. serien »Essays om Bøger« (redigeret af Tage la Cour), der blev sat i håndsats i det håndværksbevidste vestjyske trykkeri, hvor omhyggelighed og æstetisk sans gik hånd i hånd. I Selskabet Bogvennernes første år var det ofte Viggo Naae, der tilrettelagde bøgerne fra sin hjemegn, men ret hurtigt tog to generationer Gullander stilsikkert over i samme tradition, først far Simon og siden sønnerne Arne og Ola. En anden storleverandør af bøger til Selskabet Bogvennerne var Universaltrykkeriet i København. Og det var der en helt speciel grund til. Den skrev sig tilbage til Poul Carit Andersens ungdomsår, hvor bogtrykker Eugenius Bast uden beregning trykte et skoleblad for den unge Carit Andersen. Derfor betalte han tilbage med store trykopgaver gennem årene.

En anden Poul, bogtrykker Kristensen i Herning, blev også storleverandør af bøger til Poul Carit Andersen i Selskabet Bogvennernes manddomsår. Her fandt forlæggeren en bogtrykker, der ikke alene var kvalitetsbevidst som få, men som også havde godt styr på den rivende tekniske udvikling. Det udmøntede sig bl.a. i, at bøgerne fra Poul Kristensens officin fyldte massivt blandt de udvalgte bøger i 1970'erne. I 1974 trykte han Selskabet Bogvennernes udgave af *Hamlet* med tegninger af Povl Christensen. Den asymmetrisk anlagte bog understregede en af bogtrykkerens specialer: Skuespilsats, her navne med kapitæler og replik i samme linje med ekstra afstand imellem. Året før havde Poul Kristensen trykt en anden Shakespeare-klassiker, *En skærsommernatsdrøm*, med fabulerende tegninger af Lars Bos datter Ludmilla Balfour, og faderens rade-

Gustav Esmann Hjort og Michelsen

Illustreret af Helge Hall

SELSKABET BOGVENNERNE

William Shakespeares
*En skærsommer-
natsdrøm*
Med Tegninger af
Ludmilla
Balfour
Selskabet Bogvennerne

Det er Børge Christensen, der lader fantasien og Helge Halls illustrationer udfolde sig på titelopslaget til Gustav Esmanns *Hjort og Michelsen*. Et eksempel på en lille bog, der næppe havde fundet nyt liv uden Selskabet Bogvennerne. Halls humoristiske streg spiller i nogen grad op til tekstens muntre indhold. Trykt hos Gullander i Skjern.

Ludmilla Balfour vævede Shakespeares *En skærsommer-natsdrøm* ind i sine koglende illustrationer. Ved en fejl blev der trykt dobbelt så mange eksemplarer af bogen som bestilt – men heldigvis solgte den over forventning.

ringer til Gogols *Kappen* blev også trykt i Herning i 1979. En fælles fascination af Rom blev udmøntet i en af selskabets sidste udgivelser, Carl Johan Elmquists *Piazza Navona* i 1982.

Perfektionisme og æstetisk sans var også udtalt i de bøger, som bogtrykker Ejnar Philip fremstillede for Selskabet Bogvennerne. Fra 1963 markerede den tidligere leder af Gyldendals forlagstrykkeri sig som en nobel og kyndig fagmand med sit eget officin, der bl.a. leverede Herman Bangs *Les quatre Diables* og Strindbergs *Dronning Kristina* – begge med smukke træsnit af Jane Muus. De blev da også hædret blandt Årets bedste bøger fra hhv. 1966 og 1973. Ejnar Philip trykte også to bøger af og om tegneren Ib Andersen, sammen med hvem han nogle år før tilrettelagde et fyldigt udvalg af Frank Jægers digte. Her passer Ib Andersens stemningsfulde tegninger smukt sammen med Bodoni som brødskrift og en engelsk grotesk til overskrifterne. Philip formgav og trykte også bogen, der markerede 20-året for Selskabet Bogvennernes beståen i marts 1970, Henrik Pontoppidans *Vildt*, i øvrigt med et udførligt efterkrift af den store Pontoppidansker og -kender Poul Carit Andersen.

Den sprælske bogtrykker Henry Thejls var med fra begyndelsen, de første år som teknisk direktør hos J.H. Schultz. Siden stod hans eget trykkeri for bl.a. satsen til Frank Jægers forstemmende digt *Hjemkomst*, der blev trykt i offset hos Grafodan i 1969 – og i såvel Thejls' som Poul Carit Andersens efterår fungerede han i to tilfælde som »kreativ rådgiver« for bøger i Selskabet Bogvennernes regi.

I Selskabet Bogvennernes sidste år blev en del bøger trykt hos Villadsen & Christensen. Det var i den nye computer-tekniks første, famlende år, og af og til var hverken satsbehandling eller trykning af en standard, der tilfredsstillede konservative feinschmeckere: Det var tydeligt, at mennesket endnu ikke helt var herre over maskinen. Men på den anden side understreger bøgerne fra Selskabet Bogvennernes sidste år også, at bogtrykkerkunsten befandt i et interregnum – mellem håndværk og industri.

August Strindberg: Dronning Kristina

er sat med 12 punkt amerikansk Linotype Janson og trykt på 135 g matglittet tryk E fra De forenede Papirfabrikker i Philips Bogtryk, København. Tilrettelægningen er foretaget af Ejnar Philip og træsnittene er trykt fra de originale stokke. 500 ekspl. er bragt i handelen gennem Carit Andersens Forlag.

Alt det bedste i klassisk bogkunst forefindes i Bogvennerens udgave af August Strindbergs *Dronning Kristina*. Samarbejdet mellem bogtrykker og tegner, Ejnar Philip og Jane Muus, nåede her det perfekte – ligesom det et par år før var sket med Herman Bangs *Les quatre Diables*.

Svenske brødre

I Sverige havde Sällskapet Bokvännerna allerede eksisteret i fire år, da den danske pendant så dagens lys. Stiftet af litteraten Thure Nyman i 1946 var det svenske selskab slået ind på nogenlunde samme kurs som den danske pendant senere gjorde. I Sverige var Nyman selskabets drivende kraft sammen med bl.a. Willy Stillert. Naturligt nok kom det også til et samarbejde mellem de to bogelskaber. Men langt fra i et omfang som i hvert fald Poul Carit Andersen havde ønsket det. Det var i de år, hvor man på mange planer tænkte i nordiske baner – både politisk og kulturelt – og han slog til lyd for, at der skulle etableres et mere formelt samarbejde mellem Danmark, Sverige og Finland, hvor der også eksisterede et bogelskab. En forbindelse til Finland eller Norge kom aldrig i stand, og selv om tilknytningen til Sverige var tættere, blev der aldrig noget formaliseret samarbejde. Sällskapet Bokvännerna havde danske medlemmer, og Carit Andersen kunne også notere adskillige svenske bogvenner i sit selskab, men det nåede aldrig større omfang.

Thure Nyman gav selv et bud på en forklaring i 1956:

Om samarbetet inte har nått någon högre grad af intensitet, hänger det naturligvis främfor allt samman med, att svenska boksamlare i främsta rummet är intresserade av inhemska samlarområden, liksom jag föreställer mig att danska, finländska och norska boksamlara främst ägnar sig åt sina nationella bokskatter. Vi har – man får väl ändå säga tyvärr – inte någon gemensam nordisk bokmarknad. Men glädjen vid boken har vi alla gemensam. 3)

Gennem årene satte den danske indflydelse på det svenske broderselskab sig kun få og spredte spor i form af titler, der blev udgivet i begge lande, i forskelligt udstyr – og forskudt. I tilfældet *Plautus i nonneklostret* af Conrad Ferdinand Meyer var der endda tale om en ganske væsentlig dansk forsinkelse, idet bogen udkom på svensk

LANGE VINTER

Bange blev vi for egen Ild
og bange for Ildens Love.
Sødt var det selvanden at fare vild
i vinterforvandlede Skove.

Hvor længe endnu
tøver vel du,
Vinter?

53

Tre forskellige skrifter? Ja, men hvilke tre! Når tegneren Ib Andersen kastede sig ud i tilrettelæggelsen af bøger, kom der altid et smukt resultat ud af det. Og i samarbejde med bogtrykker Ejnar Philip blev det til et uforglemmelig stemningsfuldt udvalg af Frank Jægers lyrik, hvor alt går op i en højere enhed.

med illustrationer af Lars Bo i 1956, men først hos Selskabet Bogvennerne i 1972 – med de samme illustrationer. Desuden fik et par af Tage la Cours antologier også et liv i Sverige – og omvendt.

Det mest markante samarbejde var udstillingen *Svensk bogkunst* på Frederiksberg Rådhus i oktober 1957, hvor Selskabet Bogvennerne i samarbejde med Nationalmuseum i Stockholm foranstaltede en omfattende præsentation af fremtrædende svenske bogillustratorer, tilrettelæggere og deres bogkunst. Udstillingen blev langt fra nogen publikumssucces. Erik Ellegaard Frederiksen klandrede sine kolleger for at have ignoreret udstillingen, som han fandt fremragende. Der skal nok have været en og anden, der fik noget galt i halsen, da den polemiske grafiker gjorde regnebrættet op efter udstillingen: »Man må indrømme blankt og uden tøven, at Sverige, hvad bogfremstilling angår, står et godt stykke forud for os, og langt foran de øvrige nordiske lande«. ⁴⁾

Erfaringerne med udstillingen afskrækkede dog ikke Carit Andersen mere, end at han gennemførte en tilsvarende omfattende præsentation af danske illustratorer tre år senere. Her præsenterede han 50 års udvikling inden for dansk illustrationskunst, og i det ledsagende hæfte uddybede Leo Estvad tingenes tilstand:

I gennem de sidste 20-25 år har den illustrerede bog været i hurtig udvikling. Under besættelsen fik den danske bog en usædvanlig chance, publikum var aktivt interesseret, og en indbyrdes kappelyst mellem forlæggere og bogtrykkere gjorde sig gældende, bogen var en overgang en af de få adspredelser og glæder. Krigens omstændigheder må tages in mente, når man erindrer de bugnende diske med illustreret litteratur og kunstbøger, der gennem flere år kunne lade formode, at danskerne var en nation af hungrige bogorme og kunstelskere. Konkurrencen forårsagede imidlertid mange betydelige værker og bragte nye illustratornavne frem i dagens lys. Bogen øver en naturlig tiltrækning på enhver kunstner, og uden at være deciderede illustratorer har talrige malere, billedhuggere og grafikere og tegnere i enkelte eller flere arbejder givet dansk illustrationskunst nye impulser.

Hver især har en ide om bogen, det er arbejde con amore, og disse isolerede bestræbelser er ikke de mindst interessante, når man forsøger at klarlægge de forskellige kunstneriske strømninger i et halvt århundredes illustrationer. Der er en utraditionel og eksperimenterende ånd i mange af disse større og mindre arbejder – som måske også tit, og med rette, kan kritiseres ud fra strenge typografiske synspunkter. Men netop i det ukonventionelle og søgende kan der ligge en kim til fornyelse, som kan have en varigere betydning end det perfekte og dadelløse bogtryk. 5)

Billedet på en epoke

Selskabet Bogvennerne er på mange måder et sindbillede på en epokes boginteresse, en intellektuel kultur, der næsten er forstøvet og blevet en slagmark for samlere. Mange af Selskabet Bogvennernes bøger kæmper nu om kræsne samleres gunst mellem stabler af tiloversblevne, midlertidigt hjemløse bøger på diverse udsalg. Og bevares, alt var ikke lige godt, men set som helhed har rækken dog krav på sin plads i dansk bog- og forlagshistorie. Ikke nødvendigvis for den litterære del – ofte har man det indtryk, at nogle bøger blev udgivet mere af hensyn til illustrationerne end som udtryk for en stram, litterær linje.

Nej, først og fremmest har Selskabet Bogvennerne haft stor betydning for en lang række illustratører. Både etablerede og nye navne fik med Carit Andersens bogklub et sted at gå hen med deres arbejder. Og den platform var for manges vedkommende af den største betydning for deres popularitet – og eftermæle. Det er ingen underdrivelse at fastslå, at Selskabet Bogvennerne med Poul Carit Andersens indsats og brede kontaktflade mere end mange andre var med til at give dansk illustrationskunst i efterkrigsårene en stemme. Poul Carit Andersens satsning på gode, illustrerede bøger faldt sammen med den illustrerede bogs guldalder. Det var dengang, talentfulde tegnere skabte bogomslag af blivende kunstnerisk værdi og skabte genkendelighed hos læserne.

Året før Selskabet Bogvennerne startede, udsendte Carit Andersens Forlag kunstkritikeren Walter Schwartz' gennemgang af et halvt århundredes danske tegnere, *Dansk Illustrationskunst fra Valdemar Andersen til Ib Andersen*. En let opdateret udgave af bogens bibliografiske del var naturligt nok at finde i kataloget til udstillingen *Danske illustratører 1910-1960* 11 år senere, hvor Poul Carit Andersen selv havde samlet oplysningerne, og i 1973 udsendte Selskabet Bogvennerne så den anden og ajourførte udgave af bogen fra 1949, *Danske bogillustrationer fra Valdemar Andersen til Axel Salto*. Da var forfatteren død, og savnet af en gennemgribende ajourføring med blandt andet rækken af tegnere, som var i Selskabet Bogvennernes brød, svækker bogen. Og størstedelen af illustratørerne fra efterkrigsårene mangler fortsat »deres« værk.

Allerede fire år senere udsendte Selskabet Bogvennerne imidlertid et nyt oversigtsværk over danske grafikere, *20 profiler i dansk grafik*, skrevet af kunstkritikeren Virtus Schade. Hans bog viste også den udvikling, som den grafiske kunst havde undergået i efterkrigsårene. Det var, som om grafikken havde løsrevet sig fra bøgerne og var blevet mere selvstændige værker. Samtidig var den håndholdte illustration hastigt på vej væk fra bøgerne, der nu mere benyttede sig af andre og mere pågående virkemidler end tegnekunsten.

I Selskabet Bogvennernes levetid ændrede bøgernes vilkår sig fundamentalt. I efterkrigsårene blev der sat skub i diskussionen om bøgernes udformning. Med Viggo Naae, Austin Grandjean og Erik Ellegaard Frederiksen som de toneangivende blev danske bøger gjort pænere og mere hensigtsmæssigt udformede i løbet af 1950'erne.

Næste skridt var, da Gyldendal i 1959 udsendte den første »Tranebog«. Der var gjort adskillige forsøg på at søsætte billigbogsserier herhjemme – i lighed med engelske Penguin – men uden det store held. Men Gyldendal ramte det helt rigtige tidspunkt. Og en guldåre. Serien blev lanceret, netop som velfærden for alvor tromlede ind over Danmark. Koreakrigen og de sidste efterveer af krigens vareknaphed havde gjort den første halvdel af 1950'erne grå – og befolkningen gik måske mere op i koldkrigs-

Konen med ballonerne

Om at skaffe turister

I Air Frances fly mellem Paris og Nice sad en novemberdag for et par år siden et selskab af mere eller mindre skrivende folk fra en halv snes lande. Og blandt dem en ung kollega fra Norden, der uden ophør skrev hilsener på sollyse og farvestrålende billedkort. Stabelen foran ham var blevet anseelig, da en nabo tog mod til sig og gav udtryk for sin undren.

Uden at afbryde samlebåndet forklarede manden fra Norden:

– Når man en novemberdag er på vej fra Paris til Rivieraen, har man en enestående lejlighed til at ærgre sine gode venner derhjemme i sitregnen. Den må ikke forsømmes.

Sådan kan også selskabsrejser have sine lyspunkter. Men ellers.

Et kvart århundredes officielle rejser randt mig i hu, da der i dag på bordet lå en venlig indbydelse til sammen med andre udlændinge at besøge en af Frankrigs smukkeste egne. Og resultatet af overvejelserne blev, at man sagde høfligt nej tak. Det er ikke på officielle rejser med ophold på paladshoteller, modtagelser på rådhus og gastronomiske måltider i berømte madtempel, man lærer et land og et folk at kende. De første år kan man synes, at det er fornuftigt. Men en dag gør man sig klart, at disse rejseres højdepunkt indtraf, når man brød programmet og gik på personlig opdagelse.

Under pseudonymet »Frater Taciturnus« skrev Børge Rudbeck en række stemningsfulde skildringer af livet i Paris. En anden tilflyttende dansker, tegneren Lars Bo, øste af sit kendskab til gadeliv og menneskeskæbner i den franske hovedstad og skabte en charmerende bog, tilrettelagt af Palle Christoffersen.

I Selskabet Bogvennernes levetid forandrede bogtrykkunsten sig radikalt. Fra de første udgivelser, der var sat i hånden med blytyper, blev offset og letraset-bogstaver ingredienser til de seneste.

VANDRINGER I KØBENHAVN

VANDRINGER I KØBENHAVN C.A.F. S.B.

Carit Andersens Forlag Selskabet Bogvennerne

EBBE SADOLIN EBBE SADOLIN

1/2 2000

Carit Andersen

trusler og de daglige fornødenheder end i bøger. Men ved indgangen til 1960'erne kom der turbo på udviklingen – og forbruget. Det kom også bogens verden til gode. Der skulle bøger på reolen i det nye parcelhus. Og det mærkede Selskabet Bogvennerne også. Medlemstallet blev ved med at stige i 1960'erne. Højdepunktet blev nået i 1968, hvor i alt 6.000 kunne kalde sig bogvenner. Men hvor mange, der rent faktisk satte sig ned i designermøblerne og nulrede strømpesokkerne i det langluvede ryatæppe med en kvalitetsbog i hånden, er en anden sag.

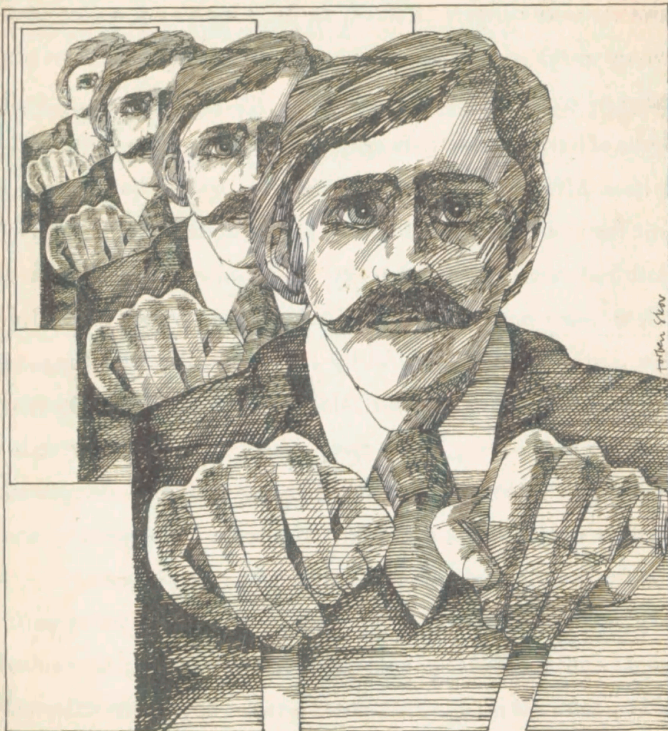
I et interview med Berlingskes Kjeld Rask Therkilsen i anledning af forlagets 25-års jubilæum i 1969 advarede Poul Carit Andersen mod at tro, at forlagenes stigende salgstal var ensbetydende med, at bøgerne også åbnes: »Ja, bøgerne sælges – men jeg ved ikke, om de læses ... jeg tror, der er mange, mange bøger, som ikke bliver læst«.

Afslutningen

I 1970 fyldte Poul Carit Andersen 60 år. Der blev holdt fest for ham på Kirsebærhavens Skole, men der var malurt i bægeret. For forlæggeren var uden forlag. Året før var det nemlig kommet til et opgør i bestyrelsen for Carit Andersens Forlag. Efter at have taget beslutninger i relativ fordragelighed gennem årene var forlæggeren i løbet af 1960'erne kommet i et øget modsætningsforhold til den øvrige bestyrelse fra forlagets anden aktionær, F.E. Bording. Forlaget bar Carit Andersens navn, og det var ham, der lagde dets linje. Men opbakningen svandt, og på et tidspunkt sagde han forbitret til bestyrelsen, at det eneste, de havde bestilt, var den årlige bestyrelsesmiddag. Ret eller uret – den slags siger man sjældent ustraffet, og resultatet blev da også, at Poul Carit Andersen blev bedt om at fyre sig selv fra forlaget. Aftalen blev så, at han beholdt retten til at drive forlag, men først efter et år. Det oprindelige forlag blev fortsat under navnet Forlaget Forum med den tidligere Gyldendal-direktør Jokum Smith som chef.

H.G. Wells **Tidsmaskinen**

Illustreret af Torben Skov. Selskabet Bogvenneme

Grafikeren Torben Skov tegnede et karakteristisk omslag til en ellers ikke i æstetisk forstand særlig spændende udført bog, nemlig H.G. Wells' *Tidsmaskinen*, der blev fotosat med den ordinære Times hos Villadsen & Christensen.

Nedbrudt af skuffelse tog den detroniserede forlægger ud at rejse og kom hjem igen med fornyet kampvilje. Han kom straks i gang igen med sit forlag, der nu slog de to navne sammen, så bøgerne fra 1971 blev udsendt i kun én udgave.

Udgivelserne fra 1970'erne er nok mere svingende i kvalitet end de første 20 års bøger fra Selskabet Bogvennerne. Ressourcerne var ikke længere så store, og der blev blandt andet udsendt flere nyoptryk af tidligere bøger, og vennen Ebbe Sadolin bidrog også med nye udgaver af gamle titler, blandt andet en noget bleg udgave af hans smukke debut som bogillustrator fra 1935, *Frederiksborg Have*. Men Poul Carit Andersen viste også, at han stadig havde et øje for nye navne – som da han i 1975 lagde forlag til udgivelsen af kulturfatteren Erwin Neutsky-Wulffs *Adam Hart og sjælemaskinen* og til flere bøger benyttede en ny tids illustratører som f.eks. Torben Skov, der tegnede til H.G. Wells' *Tidsmaskinen*. Det er vel rimeligt at sige, at den bibliofile bogklub falmede trindt side om side med interessen for æstetiske bøger, hvor prestigetryk og illustrerede bøger gennem en menneskealder havde haft et interesseret publikum – og ikke kun fungeret som reklamesøjle for forlæggere og trykkeriers formåen, men også anvist nye veje i typografien.

I en periode deltog Ulrik Boesen som medejer af forlaget, men forlod det igen, og i en kort periode delte Poul Carit Andersen kontor med en gammel ven fra tiden bag boghandlerdisken, Jeppe Vinten. Da han døde, fortsatte Poul Carit Andersen de sidste år alene med forlaget frem til sin død i 1982, 72 år gammel. Med ham døde en epoke i dansk bogverden – en person, der for- enede indtægt og interesse – børs og katedral.

Efter Poul Carit Andersens død blev forlag og bogklub overtaget af Poul Klinge-gruppen. I de første år blev medlemmerne af Selskabet Bogvennerne fortsat tilbudt bøger fra forlaget, men skaren var efterhånden svundet ind til 100-120 medlemmer, så Selskabet Bogvennerne blev stoppet i al stilfærdighed. Carit Andersens Forlag fortsatte med at udsende bøger, men har ligget i dvale i de seneste 15 år.

Kildehenvisninger

- 1) Interview med Torben Smistrup i *De grafiske Fag*, nr. 8, august 1965
- 2) Interview med Torben Smistrup i *De grafiske Fag*, nr. 8, august 1965
- 3) Artikel i *Tidsskrift for Bogvenner*, 1. række, nummer 3, 1956.
- 4) Artikel i *Tidsskrift for Bogvenner*, 1. række, nummer 6, februar 1958.
- 5) Leo Estvad i *Danske illustratører 1910-1960*.
Udstilling på Frederiksberg Rådhus 20.-23. marts 1960.

HENRIK SEJERKILDE er redaktør ved *De Bergske Blade* og forfatter til bøger og artikler om boghåndværk, typografi og privattryk

Bibliografi over udgivelser fra Selskabet Bogvennerne 1950-1983

At skabe en komplet bibliografi over Selskabet Bogvennernes udgivelser i perioden 1950-83 er ikke nogen let sag. Dels fordi en stor del af bøgerne ikke er forsynet med oplysninger om udgivesår, dels fordi en stor del af bøgerne er udsendt både i Selskabet Bogvennerne og på Carit Andersens Forlag. I nogle tilfælde er omslaget forskelligt, i andre er det kun forlagsangivelsen, der afviger.

Efter 1971 udsendte Poul Carit Andersen bøger under den fælles forlagsbetegnelse Selskabet Bogvennerne/Carit Andersens Forlag eller Carit Andersens Forlag/Selskabet Bogvennerne.

Men der udsendtes fortsat bøger, der kun rummede det ene af navnene.

En række bøger er genudgivet i nye oplag, og bibliografien anfører dem, det har været muligt at tidsfæste.

Frem til 1969 er bøgerne fortrinsvist anført i de respektive bogrækker, de blev udsendt i. Men der blev også udsendt såkaldte »ekstra bogpakker«, dels med nye udgivelser, dels med optryk. Medlemmer af Selskabet Bogvennerne fik derudover løbende tilbudt titler dels fra Carit Andersens Forlag, dels restoplag fra andre forlag. De er naturligvis ikke medtaget i denne bibliografi, som kun medtager udgivelser, der bærer angivelsen Selskabet Bogvennerne.

Den følgende bibliografi er dermed så komplet, som det har været muligt

at etablere den – med forbehold for enkelte variantudgaver.

Oplysningerne stammer dels fra *Tidsskrift for Bogvenner*, 2. række, nummer 2, december 1961, hvor Selskabet Bogvennernes udgivelser frem til 1961 opregnes, dels fra de nyhedsbreve, der blev tilsendt medlemmerne. Oplysningerne er desuden søgt verificeret gen-

nem www.bibliotek.dk, Det Kongelige Biblioteks database REX og www.antikvariat.net. I flere tilfælde har der været divergerende oplysninger om udgivelsestidspunktet.

Bøgerne er frem til 1969 ordnet efter bogrækkernes nummerering. Derefter er bøgerne ordnet efter udgivelsesår.

Første bogrække (1950-51)

1. *Ørnevisen. Folkeviser fra det sekstende Aarhundrede*. Illustreret af Povl Christensen. Tilrettelagt af Viggo Naae. 1950.
2. Colette: *I Paris*. Illustreret af Ebbe Sadolin. 1950.
3. Villads Christensen: *Søren Kierkegaards syn på bogen*. Tilrettelagt af Viggo Naae. Udkom også som Scripta*-publikation, indbundet i sort kartonnage. 1950.
4. Poul Carit Andersen: *Ebbe Sadolin. Nyere dansk bogkunst III*. Tilrettelagt af Viggo Naae. 1951.
5. Gustav Wied: *Pastor Sørensen & Co. En redegørelse*. Illustreret af Ib Spang Olsen. 1951. [Ny udgave 1969].

Anden bogrække (1951-52)

6. Andreas Vinding: *Den blå hund i Bombardilla*. Illustreret af Axel Nygaard. Tilrettelagt af Viggo Naae. Udsendt på forfatterens 70-årsdag 23. oktober 1951.
7. Nils Ferlin: *Med mange kulørte lygter. Digte*. Originaltræsnit af Frede Christoffersen. Tilrettelagt af Viggo Naae. 1951.
8. Palle Lauring: *Bøgernes liv*. Efterskrift af Orla Lundbo. Illustreret af Ebbe Sadolin. Tilrettelagt af Viggo Naae. 1951.
9. Edgar Allen Poe: *Den sorte kat og andre hemmelighedsfulde fortællinger*. Illustreret af Povl Christensen. Tilrettelagt af Børge Christensen. 1952. [Serien »Sælsomme fortællinger«, bd. 1].

Tredje bogrække (1952-53)

10. Robert Storm Petersen: *De kære bøger*. Udgivet i anledning af Storm P.'s 70-årsdag 19. september 1952. Forord af Tage la Cour. Illustreret af Robert Storm Petersen. Tilrettelagt af Viggo Naae. 1952.
11. Nikolaj Vasiljevitsch Gogol: *Portrættet*. Illustreret af Povl Christensen. Tilrettelagt af Viggo Naae. 1953.

12. H.C. Andersen: *Stormen flytter Skilt. Eventyr*. Illustreret af Ib Spang Olsen. 1953.
13. Aage Marcus: *Om at læse*. Illustreret af Mads Stage. 1953.
14. Xavier de Maistre: *Natlig udflugt i mit kammer*. Illustreret af Ebbe Sadolin. 1953.
15. Anatole France: *Den gyldne legende. Historien om et stykke julebrønde*. Oversat af Karen Nyrop Christensen efter første del af »Le crime de Sylvestre Bonnard«. Illustreret af Des Asmussen. Tilrettelagt af Viggo Naae. 1953.

Fjerde bogrække (1953)

16. Nikolaj Vasiljevitsch Gogol: *Ivan Ivanovitsj*. Oversat fra russisk af Edith Frey. Illustreret af Povl Christensen. 1953.
17. Edgar Allen Poe: *Huset Ushers fald og andre sælsomme fortællinger*. Illustreret af Povl Christensen. Tilrettelagt af Børge Christensen. 1953. [Serien »Sælsomme fortællinger«, bd. 2].
18. Tage la Cour (red.): *Mord i gaslys*. Noveller af Dickens, Stevenson, de Maupassant, Jacobs, Tjerkhov og Conan Doyle. Originaltræsnit af Palle Nielsen. 1953. [Nyt oplag 1969].
19. Gustave Flaubert: *Bibliomani*. Illustreret af Knud Mühlhausen. Oversat af Karen Nyrop Christensen. 1953. [Nyt oplag 1980].

Femte bogrække (1953-54)

20. Tage la Cour (red.): *Vinter-mysterier*. Seks smaa julegys. Tegninger af Lars Bo. 1953.
21. Mogens Garde: *Italienske dage. Digte*. Tegninger af Alex Secher. 1953.
22. Jacob Paludan: *Bøger, Poeter og Stilister*. [Serien »Essays om Bøger«, redigeret af Tage la Cour, bd. 1]. 1954.
23. Nelson Bond: *Den gamle bogkælder*. Illustreret af Frits Bruzelius. Oversat af Henri Lassen. 1954.
24. Robert Storm Petersen: *Kurios episode i Stockholm*. Indledning af Poul Carit Andersen. Illustrationer af Storm P. 1954.

25. Sigfred Siwertz: *Mälarpiraten*. Illustreret af Helge Kühn-Nielsen. 1954. [I serien »Bogvennernes Bibliotek«].

Sjette bogrække (1954-55)

26. H.C. Andersen: *Eventyr*. Illustreret af Arne Ungermand. 1954.
27. Hans Bendix: *Verdensberømmelse på åstedet. Hjemme hos ...* Illustreret med tegninger af bl.a. Picasso, van Gogh, Willumsen og Cézanne. Tilrettelagt af Børge Christensen. 1954.
28. Tage la Cour (red.): *Literære mord*. Danske kriminalnoveller af Blicher, Bang m.fl. Illustreret af Preben Zahle. 1954.
29. Palle Lauring: *Vitellius*. Illustreret af Ebbe Sadolin. 1954. [I serien »Bogvennernes Bibliotek«]. [Ny udgave af tidligere udgivelse fra Carit Andersens Forlag].
30. Sven Møller Kristensen: *Lidt om amerikansk litteratur*. Med illustrationer af Bo Bojesen, Povl Christensen, Palle Pio, Ib Spang Olsen m.fl. 1955. [En introduktion til udgivelsen af amerikanske noveller i »Den ny Karatserie«].

Syvende bogrække (1955-56)

31. Walter Schwartz: *Man havde tid til at blive voksen. Erindringer*. Illustreret af Ebbe Sadolin. 1955.
32. Tage la Cour (red.): *Den stjålne Shakespeare og andre mysterier i biblioteket*. Illustreret af Paul Høyrup. Oversat af Poul Ib Liebe. 1955.
33. Michel de Montaigne: *Essais I*. Udvalgt og oversat af Karen Nyrop Christensen. Tegninger af Lars Bo. 1955. [Optrykt 1969].
34. Cai M. Woel: *Afsked med sommeren*. Illustreret af Leo Estvad. Udsendt i anledning af forfatterens 60-årsdag 18. oktober 1955.
35. Johannes V. Jensen: *Bøgernes Bjerg*. 1956. [Serien »Essays om Bøger«, redigeret af Tage la Cour, bd. 2]. [Genoptrykt 1969].

Endvidere 1956

36. Tage la Cour: *Studier i rødt. Causerier om kriminallitteratur* [på omslaget: »Essays om kriminallitteratur«]

Ottende bogrække (1956-57)

37. Gustaf Näsström: *Vandring i Danmark*. Teckningar av Ebbe Sadolin. Trykt hos Almqvist & Wiksell, Uppsala. 1956.
38. Edgar Allen Poe: *Den aflange kiste og andre uhyggelige fortællinger*. Illustreret af Povl Christensen. Tilrettelagt af Børge Christensen. 1956. [Serien »Sælsomme fortællinger«, bd. 3].

Niende bogrække (1957-58)

39. Martin A. Hansen: *Bøgernes Verden*. 1957. [Serien »Essays om Bøger«, redigeret af Tage la Cour, bd. 3]. [Genoptrykt 1969].
40. *Danske Kærlighedsdigte fra Peder Syv til Viggo Stuckenberg*. Illustrationer af Helge Christoffersen. Tilrettelagt af Børge Christensen. Udsendt ved årsskiftet 1957-58. [Ny udgave 1972].
41. Steen Eiler Rasmussen: *Rejse i Kina*. Med illustrationer af forfatteren. 1958.

Tiende bogrække (1958-59)

42. Edgar Allen Poe: *Arthur Gordon Pym Hændelser*. Illustreret af Povl Christensen. Tilrettelagt af Børge Christensen. 1958. [Serien »Sælsomme fortællinger«, bd. 4].
43. Jan Fridegård: *Juleaften i Bogladen*. Oversat af Orla Lundbo. Illustreret af Frits Bruzelius. 1958.
44. Michel de Montaigne: *Essais II*. Udvalgt og oversat af Karen Nyrop Christensen. Tegninger af Lars Bo. 1959.

Endvidere 1958:

45. Ivan Turgénev: *En jægers dagbog*. Illustreret af Mads Stage. Tilrettelagt af Viggo Naae. Udgivet af Tage la Cour, Mads Stage og Viggo Naae. 1958.
46. Tage la Cour: *... Med venlig hilsen fra Ellery Queen. 3 causerier om dedikationer i detektivfortællinger*. Af Ellery Queen og Tage la Cour. Tegninger af Leo Estvad. 1958.
47. Harald Engberg: *Dansk teater i halvtredserne*. Illustrationer af Hans Bendix. 1958.

11. Bogrække (1959-60)

48. J. Christian Bay: *Breve og Bøger I-II*. [Serien »Essays om Bøger«, redigeret af Tage la Cour, bd. 4]. 1959.
49. François-Marie de Voltaire: *Candide eller Optimismen*. Oversat og indledt af Karen Nyrop Christensen. Tegninger af Lars Bo. 1960. [Også udgave fra 1968 indeholdende 2. del].
50. Erik Clemmesen: *Aksel Jørgensen*. [Serien »Danske grafikere«, redigeret af Leo Estvad, bd. 1]. 1960.
51. Heinrich von Kleist: *Michael Kohlhas*. Indledning af Aage Marcus. Illustreret af Povl Christensen. 1960.
52. Ebbe Sadolin: *Samtale med Goethes kat*. Tegninger af forfatteren. 1960.
53. Michel de Montaigne: *Essais III*. Udvalgt og oversat af Karen Nyrop Christensen. Tegninger af Lars Bo. 1960.

Jubilæumsbogen 1960:

54. Alex Secher: *Fransk visit i Belgisk Congo*. Tegninger af forfatteren. Tilrettelagt af forfatteren og Børge Christensen. 1960.

12. Bogrække (1960-61)

55. Johann Wolfgang von Goethe: *Italiensk Rejse I. Fra Karlsbad til Rom*. Oversat af Johannes Wulff. Tegninger af Ebbe Sadolin. 1960.
56. Frater Taciturnus [Børge Rudbeck]: *Paris. Brevkort fra Frankrig*. Illustrationer af Lars Bo. Indledning af Carl Johan Elmquist. 1961.
57. Erik Fischer: *Povl Christensen*. [Serien »Danske grafikere«, redigeret af Leo Estvad, bd. 2]. 1961.
58. Donald McGuire [Tage la Cour]: *Tre gange syv. En bibliofil novelle*. Illustreret af Lars Bo. »Oversat af Tage la Cour« (!). 1961. [Optrykt 1966].
59. Honoré de Balzac: *Det ukendte mesterværk*. Oversat af Karen Nyrop Christensen. Indledning af Carl Johan Elmquist. Illustreret af Fritz [i.e. Frits] Bruzelius. 1961.

60. Ebbe Sadolin: *Schubert, Andersen og Siboni*. Nogle optegnelser fra Wien. Tegninger af forfatteren. 1961.

13. bogrække (1961)

61. Christian Winther: *Flugten til Amerika*. Med træsnit af Herman Stilling. 1961. [Genoptrykt 1978].
62. Antonis E. Samarakis: *Håb søges*. Oversat og indledt af Ole Wahl-Olsen. Træsnit af Jane Muus. 1961. [Optrykt i Karatserien, Carit Andersens Forlag, 1965].
63. Leo Estvad: *Hjorth Nielsen*. [Serien »Danske grafikere«, redigeret af Leo Estvad, bd. 3]. 1961.
64. Tom Kristensen: *Bøger, bøger, bøger. I-II*. [Serien »Essays om Bøger«, redigeret af Tage la Cour, bd. 5]. 1961.
65. Ivan Cankar: *En mand og hans ret*. Oversat og indledt af Carl Kjersmeier. Træsnit af Erik Hagen [i.e. Hagens]. 1961.
66. Ole Skouboe: *Det mindste græs*. Tegninger af forfatteren. 1961.

14. bogrække (1962)

67. Johann Wolfgang von Goethe: *Italiensk Rejse, II. Napoli – Sicilien – Rom*. Tegninger af Ebbe Sadolin. Oversat af Johannes Wulff. 1962.
68. Hans Hartvig Seedorf: *Forelsket i året. Tolv croquis'ér*. Tegninger af Ebbe Sadolin. 1962.
69. Otto Gelsted: *Axel Salto*. [Serien »Danske grafikere«, redigeret af Leo Estvad, bd. 4]. 1962.
70. Harald Grieg: *Lesningens velsignelse*. [Serien »Essays om Bøger«, redigeret af Tage la Cour, bd. 6]. 1962.

15. bogrække (1963)

71. Leo Estvad: *Katedraler og mineland*. Tegninger og tekster fra Belgien. Illustrationer af forfatteren. 1963.
72. *Schadebogen*. Vers af Jens August Schade. Tilrettelagt og med tegninger af Mogens Zieler. 1963. Udsendt på Jens August Schades 60-års fødselsdag 10. januar 1963.
73. *Om bøger*. Aforismer samlet af Poul Carit Andersen. Tegninger af Storm P. 1963.

16. bogrække (1963-64)

74. Alex Secher: *Æ Haw*. Illustreret og tilrettelagt af forfatteren. 1964. [2. udgave udsendt i mindre format 1974].
75. Kai Friis Møller: *Om bøger og boglig dannelse*. [Trykár angivet som 1962, men udkommet som del af den 16. bogrække i september 1963, ifølge nyhedsbrev]. [Serien »Essays om Bøger«, redigeret af Tage la Cour, bd. 7].
76. Otto Gelsted og Tage la Cour: *Johannes Larsen. Tegninger og grafik*. 1963.
77. Herman Melville: *Encantadas. De fortryllede øer*. Forord af Poul Carit Andersen. Oversat af Lis Thorbjørnsen. Træsnit af Erling Olsen. 1964.

Ekstra bogrække

78. Ivan Turgénev: *Tjertophkánovs endeligt. Fortælling fra En jægers dagbog*. Oversat fra

russisk af Ejnar Thomassen. Originallitografier af Palle Pio. 1964.

79. Antonio Samarakis: *Nødbremser*. Tegninger af Lars Bo. Oversat af Ole Wahl Olsen. 1963.
80. Francis Bret Harte: *M'Liss. En idyl fra Red Mountain*. Originaltræsnit af Erling Olsen. 1964.
81. Henrik Bramsen: *Oluf Hartmann*. [Serien »Danske grafikere«, redigeret af Leo Estvad, bd. 5]. 1964.

17. bogrække (1964-65)

82. Frank Jæger: *Fyrre digte*. Udvalgt af Ib Andersen og Frank Jæger. Tegninger af Ib Andersen. Tilrettelagt af Ib Andersen og Ejnar Philip. 1964.
83. Gunnar Gunnarsson: *Kirken på bjerget. Bind 1*. Illustreret af Gunnar Gunnarsson den yngre. 1964.
84. Antonis Samarakis: *Jeg nægter*. Træsnit af Erling Olsen. Oversat af Ole Wahl Olsen. 1964. [Udvidet udgave på Carit Andersens Forlag, 1965].

18. bogrække (1965-66)

85. Leo Estvad: *Dagenes spiral*. Tegninger af forfatteren. 1965.
86. Robert Giraud: *Lars Bo*. Tekster af Robert Giraud, Flemming Madsen og Poul Carit Andersen. Tilrettelagt af Palle Christoffersen. 1965.
87. Antonis Samarakis: *Opfindelsen*. Træsnit af Erling Olsen. Oversat af Ole Wahl Olsen. 1965.

19. bogrække (1966)

88. Ole Sarvig: *Palle Nielsen*. [Serien »Danske grafikere«, redigeret af Leo Estvad, bd. 6]. 1966.
89. Georg Brandes et al: *Om at læse*. [Serien »Essays om Bøger«, red. af Tage la Cour, bd. 8]. 1966.
90. Herman Stilling: *Historien om to sprællemænd og en kagedame*. Linoleumssnit af forfatteren. Tilrettelagt af Palle Christoffersen. [Håndsats hos Gullander i Skjern]. 1966.
91. H.C. Andersen: *En Digters Bazar. Bind 1*. Illustreret af Ebbe Sadolin. 1966.

Desuden i 1966

92. Thomas Mann: *Tonio Kröger*. Træsnit af Anton Jacobsen. Oversat af Th. Steinthal. Forord af Jacob Paludan. 1966. [Ny udgave 1977].
93. Vivi Hirdmann i.e. Hirdman: *Græsk By*. Oversat fra svensk af Ina Rohde. Tegninger af Ellinor Carit Andersen. [Ny udgave 1973].

20. bogrække (1966-67)

94. Herman Bang: *Les quatre Diables og andre noveller*. Træsnit af Jane Muus. Tilrettelagt af Jane Muus og Ejnar Philip. 1966.
95. Gustave Flaubert: *Tre fortællinger*. Træsnit af Palle Skipper. Forord og oversættelse af Karen Nyrop Christensen. 1967.
96. Martin Andersen Nexø: *Et skriftemål. En fortælling*. Med træsnit af Erling Olsen. 1967.

97-98. Gunnar Gunnarsson: *Kirken på bjerget*. Bind 2-3. Gennemset udgave med tegninger af Gunnar Gunnarsson den yngre. 1967.

21. bogrække (1967)

99. H.C. Andersen: *En Digters Bazar*. Bind 2. Illustreret af Ebbe Sadolin.
100. Sigurd Schultz: *J.F. Willumsen*. [Serien »Danske grafikere«, redigeret af Leo Estvad, bd. 7]. 1967.
101. Gustav Esmann: *Hjort og Michelsen. En københavnerfortælling*. Illustreret af Helge Hall. Forord af Arne Hall Jensen. Tilrettelagt af Børge Christensen. 1967.
102. Victor Hugo: *Dødsdømt*. Illustrationer af Erik Hagens. Oversat af Orla Lundbo. Forord af Jette Lundbo. Tilrettelagt af Erik Hagens og Leif Thomsen. 1967.

Ekstra bogrække 1967

103. Heinrich Heine: *Tyskland. Et Vinteræventyr*. Gendigtet på dansk af Hans Hartvig Seedorf. Udgivet i anledning af Seedorfs 75-årsdag. Illustreret af Sven Okkels. 1967.
104. Gitz-Johansen: *Nattergalenatten Tema med variationer*. Illustrationer af forfatteren. Udsendt i anledning af kunstnerens 70-årsdag 20. august 1967.
105. Ebbe Sadolin: *Rejser og streger*. Illustrationer af forfatteren. 1967.

Desuden 1967

106. Einar Rud: *Italienske kunstnerportrætter fra Gotik og Renaissance*. Tilrettelagt af Palle Christoffersen. 1967.

22. bogrække (1968)

107. Ib Andersen: *Vintersøvn og fire andre artikler*. Tegninger af forfatteren. 1968.
108. Antonis Samarakis: *Fejltagelsen*. Illustreret af Bo Bonfils. Oversat af Ole Wahl Olsen. 1968.
109. Robert Louis Stevenson: *Dr. Jekyll og Mr. Hyde*. Forord af Tage la Cour. Oversat af Cai Clausen. Illustreret af Paul Høirup [i.e. Høyrup]. Udgivet i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab. 1968.

Desuden 1968

110. Gitz-Johansen: *Menneskenes land. To digte*. Illustreret af forfatteren. [Gave til medlemmerne af Selskabet Bogvennerne i anledning af, at Gitz-Johansen fik selskabets tegnerpris 1967]. 1968.

Ekstra bogrække 1968-69

111. Jacob Paludan: *Bøger, Poeter og Stilister*. [Nyt oplag af tidligere udgave i serien »Essays om Bøger«]. [1969].
112. Johannes V. Jensen: *Bøgernes Bjerg*. [Nyt oplag af tidligere udgave i serien »Essays om Bøger«].
113. Martin A. Hansen: *Bøgernes Verden*. [Nyt oplag af tidligere udgave i serien »Essays om Bøger«].
114. Harald Grieg: *Lesningens velsignelse*. [Nyt oplag af tidligere udgave i serien »Essays om Bøger«].

115. Tage la Cour (red.): *Mord i gaslys*. Med træsnit af Palle Nielsen. [Nyt oplag af tidligere udgave, se nr. 18].

23. bogrække (1969)

116. Carl Frederik Garde: *Om lidt er alt så længe siden. En bog om Mogens Zieler*. Tilrettelagt af Mogens Zieler. 1969.
117. Jules Renard: *Historier fra naturen*. Illustreret med originalgrafik af Palle Pio. Oversat af Karen Nyrop Christensen. 1969.
118. Lars Bo: *Det vidunderlige hus i Paris*. Illustreret af Lars Bo. 1969. [Ny udgave af 1. udgave fra 1954].
119. Charles Asselineau: *En bogsamlers helvede*. Illustreret af Knud Mühlhausen. Oversat og forsynet med noter af Gustav Strand. 1969. [Oprindelig udgave på Forlaget Forum, 1946].

Desuden 1969

120. Alphonse Daudet: *Breve fra min mølle*. Illustreret af Povl Christensen. 1969. [Ny udgave, oprindeligt udsendt på Carit Andersens Forlag, 1946].
121. Gustav Wied: *Pastor Sørensen og Co.* Illustreret af Ib Spang Olsen. 1969. [Ny udgave af udgaven fra 1951].
122. Frank Jæger: *Hjemkomst*. Tegninger af Ib Spang Olsen. 1969.

1970

123. Henrik Pontoppidan: *Vildt*. Tegninger af Fritz Syberg. Efterskrift af Poul Carit Andersen. [Udsendt 23. marts 1970 på Selskabet Bogvennernes 20-års dag].
124. Ebbe Sadolin: *Vandringer mellem bøger*. Illustrationer af forfatteren. 1970.
125. Leo Estvad: *Holger J. Jensen*. [Serien »Danske grafikere«, redigeret af Leo Estvad, bd. 8]. 1970.

1971

126. Tage la Cour: *Unikum – noveller for bog-samlere*. Tegninger af Mads Stage. 1971.
127. Tage la Cour (red.): *Bogen fortæller. En antologi fra bøgernes verden*. Udvalgt af Tage la Cour. 1971.
128. Palle Lauring: *200 aforismer*. Tegninger af Ebbe Sadolin. 1971.
129. Ib Andersen: *Tegninger og tekster*. Udvalgt af Nanna Andersen. Indledning af Aage Marcus. 1971.
130. Ebbe Sadolin: *Vandringer fra Firenze til Rom*. Illustreret af Sadolin. [Udkom første gang med titlen *Vandringer fra Florens til Rom*, Carit Andersens Forlag, 1954]. [Heri H.C. Andersen: *Rejse med Veturin, 1840*]. 1971.
131. H.C. Andersen: *I Spanien*. Tegninger af Hans Bendix. 1971.
132. R. Storm Petersen: *Bag rampe og kulisser. Erindringer fra teatre, cabaretter og varieteer*. Forord og noter af Folmer Christensen. Illustreret af forfatteren. 1971.
133. Carl Johan Elmquist: *Italienske temaer*. Udsendt i anledning af forfatterens 60-årsdag 16. oktober 1971.
134. Ludvig Bødtker: *Møde med Bacchus*. Med

- efterskrift af Poul Carit Andersen. Illustreret af Alex Secher. 1971.
135. Poul Vad: *Henry Heerup*. [Serien »Danske grafikere«, redigeret af Leo Estvad, bd. 9]. 1971.
136. Tage Voss: *Fra skærets horisont*. Med tegninger af Ib Andersen. 1971.
- 1972**
137. Pedro Antonio de Alarcón: *Den trekantede hat*. Træsnit af Palle Skipper. 1972.
138. H.C. Branner: *Digteren og Pigen* [og] *Glimt af mig selv*. Illustrationer af Ebbe Sadolin. [»Glimt af mig selv« trykt 1. gang i antologien Profilen, 1944. »Digteren og Pigen« oprindeligt udsendt 1945]. 1972.
139. Konrad Ferdinand Meyer: *Plautus i nonneklostret*. Illustreret af Lars Bo. Oversat af Karen Nyrop Christensen. 1972.
140. Leo Estvad: *Anno Domini. Digte*. Tegninger af forfatteren. 1972.
141. Arne Ungermann: *Efter hukommelsen*. Illustreret af forfatteren. [Udsendt i anledning af tegnerens 70-års fødselsdag]. 1972.
142. Poul Carit Andersen (red.): *Rejse i Italien, I: Med danske forfattere over Alperne til Firenze*. Illustreret og tilrettelagt af Leo Estvad. 1972.
143. *Danske kærlighedsdigte fra Peder Syv til Viggo Stuckenberg*. Tegninger af Helge Christoffersen. Digtudvalg ved Poul Carit Andersen. 1972. [Først udgivet 1957-58].
144. Gitz-Johansen: *Lilla og orange paletter. Digte og tegninger*. Udsendt i anledning af Gitz-Johansens 75-årsdag 20. august 1972.
- 1973**
145. August Strindberg: *Dronning Kristina*. Træsnit af Jane Muus. Oversat og med efterskrift af Frans Lasson. Tilrettelagt af Ejnar Philip. 1973.
146. Jan Garff: *Sigurd Vasegaard*. [Serien »Danske grafikere«, redigeret af Leo Estvad, bd. 7]. 1973.
147. Julius R. Haarhaus: *Maculaturalia*. Oversat og med efterskrift af J. Chr. Bay. Illustreret af Des Asmussen. 1973.
148. Washington Irving: *Kunsten at fabrikere bøger*. Oversat af Tage la Cour. Træsnit af Palle Skipper. 1973.
149. Tage la Cour: *Den grønne ø i fantasiens land – og andre egne i den lettere bogverden*. Omslagstegning og vignetter af Mogens Zieler. 1973.
150. Henning Koppel: *Var der så mere i vejen?* Tegninger af Bo Bojesen. 1973.
151. Walter Schwartz: *Danske bogillustrationer fra Valdemar Andersen til Axel Salto*. 1973. [Ny, let revideret udgave af førsteudgaven fra 1949].
- 1974**
152. George Sand: *En vinter på Mallorca (1838-1839)*. Illustreret af Ebbe Sadolin. 1974.
153. William Shakespeare: *Hamlet. Prins af Danmark*. Illustreret af Povl Christensen. 1974.
154. Tage la Cour: *Bogtrylleren fra Skjern. Simon Gullander på 80-årsdagen 2. januar 1974*. Tilrettelagt og trykt af Arne og Ola Gullander. 1974.
155. Hjalmar Bergstrøm: *San Gimignano eller Byen med de smukke tårne*. Tegninger af Ebbe Sadolin. Tilrettelægning: Finn Broløs. 1974.
156. Lars Bo: *Afrikas øjne. En jagtdagbog*. Illustreret af forfatteren. 1974.
157. Georg Büchner: *Woyzeck*. Illustreret af Sven Okkels. 1974.
158. Johannes Møllehave: *Abraham, Isak og Jacob*. Nye billeder af Herluf Jensenius, Efterskrift af Tobias Faber. 1974. [Genoptrykt 1980].
- 1975**
159. Tage la Cour: *Kaleidoskop – causerier, noveller, parodier og rimerier fra den lettere bogverden*. Forord af Hakon Stangerup. [Udsendt i anledning af Tage la Cours 60-årsdag 25. januar 1975].
160. Poul Carit Andersen: *Valdemar Andersen. En dansk tegner*. Udgivet i anledning af kunstnerens 100-årsdag 8. februar 1975.
161. Peter Ronild: *Fader min. Erindringer*. Illustrationer af Bo Bonfils. 1975.
162. Johannes Møllehave: *Josefs drømme*. Tegninger af Kamma Svensson. 1975.
163. Ilja Erenburg: *Tretten piber*. Oversat og med forord af Georg Sarauw. Illustrationer af Palle Pio. 1975.
164. Poul Carit Andersen (red.): *Rejse i Italien, II: Med danske forfattere på rejse i Mellemitalien*. Illustrationer af Helge Kühn-Nielsen og Ebbe Sadolin. 1975.
165. Mark Twain: *Millionpundssedlen og andre historier*. 1975.
- 1976**
166. Hans Bendix: *Kunstnere i kulissen*. Tegninger af forfatteren. 1976.
167. Ebbe Sadolin: *Vandringer på Rhodos*. Illustreret af forfatteren. 1976.
168. H.C. Wells: *Tidsmaskinen*. Illustreret af Torben Skov. 1976.
169. Poul Carit Andersen (red.): *Rejse i Italien, III: Med danske forfattere i Venezia*. Illustreret af Ib Spang Olsen og Nulle Øigaard. 1976.
170. Mrs. Hudson [Fanny Cradock]: *Sherlock Holmes' kogeboek*. Tegninger af Mads Stage. 1976.
171. Mette Franchetti: *Italiensk by*. Illustreret af Ellinor Carit Andersen. 1976.
172. Grazia Deledda: *Den åbne dør*. Illustreret og tilrettelagt af Ellinor Carit Andersen. [Ryg- og smudstitel: »Sardisk by«]. 1976.
173. Mark Twain: *Kultiverede kannibaler*. Tegninger af Bo Bojesen. 1976.
174. Johannes Møllehave: *De betroede talenter*. Med nye billeder af Ib Spang Olsen. 1976. [Ny udgave 1983].
- 1977**
175. Erwin Neutsky-Wulff: *Adam Hart og sjælemaskinen*. Illustreret af Jes Fomsgaard. 1977.
176. William Shakespeare: *En skærsommernatsdrøm*. Tegninger af Ludmilla Balfour. [Trykt 1973].

177. Virtus Schade: *20 profiler i dansk grafik*. 1977.
178. Johannes Møllehave: *Da glæden blev født*. Tegninger af Ellinor Carit Andersen. 1977. [Ny udgave 1983].
179. Thomas Mann: *Tonio Kroger*. Forord af Jacob Paludan. Træsnit af Anton Jacobsen. 1977. [Optryk af udgaven fra 1966].
180. Carl Johan Elmquist: *En kæmpeøgles bekendelser*. Illustreret og tilrettelagt af Torben Skov. 1977.
181. Ebbe Sadolin: *Vandringer i London*. Illustrationer af forfatteren. 1977. [Ny udgave af *Vandringer i London*, Carit Andersens Forlag 1950].
182. Hans Hartvig Seedorff: *Pompeji – Breve fra Byen, som ikke ville dø*. Tegninger af Palle Pio. 1977. [Udkom første gang i 1966 på Carit Andersens Forlag med fotografier af Kirsten Kyhl].
183. Ebbe Rode: *Fodnoter i øjenhøjde*. 1977.
- 1978:**
184. Elias Bredsdorff: *Nonsens og bonsens*. Tegninger af Arne Ungermann. 1978.
185. Horace Walpole: *Slottet i Otranto*. Illustreret af Torben Skov. 1978.
186. Tage Voss: *Status på skæret*. Illustreret af Eiler Krag. Kreativ rådgivning: Henry Thejls. 1978. [Udkom første gang på Hans Reitzels Forlag 1954].
187. Tage la Cour: *H.C. Andersen og fuglene*. Illustreret af Falke Bang. Kreativ rådgivning Henry Thejls. 1978. [Oprindeligt udgave udsendt som privattryk fra Thejls Bogtryk, 1967].
188. Ebbe Sadolin: *Vandringer i Tivoli*. Illustreret af forfatteren. 1978. [Ny udgave af »Tivoli«, udsendt på Carit Andersens Forlag, 1968].
189. Niels Birger Wamberg (red.): *Bog og sjæl. En hilsen til Aage Marcus*. Tegninger af Ebbe Sadolin. [Udgivet i anledning af Aage Marcus' 90-årsdag 31. december 1978].
190. Maud Sinclair: *Skitser fra Grønland*. 1978.
191. Ebbe Sadolin: *Vandringer i Frederiksberg Have*. Illustreret af forfatteren. 1978. [Ny udgave af 1. udgave fra 1935].
192. Johannes Møllehave: *To brødre. Lignelsen om den fortabte søn*. Med nye billeder af Ulla Kampmann. 1978. [Genoptrykt 1983].
193. Poul Carit Andersen m.fl.: *En bog om Hans Bendix*. Med bidrag af bl.a. Niels Birger Wamberg, Elias Bredsdorff, Niels Matthiasen, Svend Kragh-Jacobsen og Victor Borge. [Udgivet i anledning af Hans Bendix' 80-årsdag 19. januar 1978].
- 1979**
194. Nikolaj Vasiljevitsch Gogol: *Kappen*. Illustreret af Lars Bo. Oversat af Georg Sarauw. 1979.
195. Kirsten Hoffmann: *Et rigtigt hundeliv*. 1979.
196. Ebbe Sadolin: *Forbavsende København*. Tegninger af forfatteren. 1979.
197. Ebbe Rode: *Fra mit STORMMagasin. Udflugter i Storm P.s vendekreds*. 1979.
198. Carl Johan Elmquist: *Noas erindringer*. Med tegninger af Kamma Svensson. Tilrettelagt af Poul Kristensen. 1979.
199. Mark Twain: *Begravelse i Nevada og andre historier*. Illustrationer af Bo Bojesen. 1979.
200. Charles Dickens: *Doktor Marigold*. Tegninger af Valdemar Andersen. 1979.
201. Tobias Faber: *En Kina-rejse*. Fotografier og vignetter af forfatteren. 1979.
- 1980**
202. Johannes Møllehave: *Abraham, Isak og Jakob*. Nye billeder af Herluf Jensenius. Efterskrift af Tobias Faber. 1980. [Optryk af 1974-udgaven].
203. Jens O. Jensen: *Med solen i nord*. Tegninger af Leif Ragn-Jensen. 1980.
204. Poul Carit Andersen: *Skagen i fortid og nutid*. Tegninger af Alex Secher. 1980.
205. Mette Franchetti Pardo: *Sådan siger man ikke, Signora*. Tegninger af Ellinor Carit Andersen. 1980.
206. O. Henry: *Livets runddans*. Illustrationer af Peder Nyman. 1980.
207. Poul Carit Andersen (red.): *Rejse i Italien, IV: Med danske forfattere i Syditalien*. Illustrationer af Palle Pio. [På ryggen benævnt III]. 1980.
208. Kirsten Hoffmann: *Kvinde – i mænds verden*. Illustreret af forfatteren. 1980.
209. Gustave Flaubert: *Bibliomani*. Med efterskrift af Tage la Cour. Tegninger af Knud Mühlhausen. 1980. [Nyt oplag af udgave fra 1953].
- 1981**
210. Ernst Mentze: *Dansk Vestindien*. Tegninger af Mads Stage. 1981. [Oprindeligt udsendt som nytårspublikation fra Berlingske Bogtrykkeri 1965 under titlen »Danmarks sidste tropeland«].
- 1982**
211. Carl Johan Elmquist: *Piazza Navona*. Tegninger af Lene Andreassen. 1982.
212. Helge Kjærulff-Schmidt: *Digte fra dengang*. Illustrationer af Ellinor Carit Andersen. 1982.
213. Henrik Pontoppidan: *En Vinterrejse*. Tegninger af Thormod Kidde. Efterskrift af Flemming Behrendt. 1982.
214. Hans Bendix: *J.F. Willumsen – samvær og rejser*. 1982.
- 1983**
215. Johannes Møllehave: *Adam og Eva ved Roskilde Fjord*. Illustreret af Eiler Krag. 1983.
216. Paul Gauguin: *Før og efter*. 1983.
217. Margrethe Loerges: *Michael Ancher*. Cop. 1984.
218. Margrethe Loerges: *Anna Ancher*. Cop. 1984.
- Bogvennernes grafiske kreds**
219. Maj 1965: Edgar Allen Poe: *The Raven*. Med 20 originalraderinger af Bo Bonfils. Trykt hos P. Clement, Amsterdam. Oplag 225. 1965.
- Dertil kommer**
220. *Tidsskrift for Bogvenner*. 1.-2. række, 1956-1966.